

EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 07 20
SWD(2021) 713 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita
Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje

pridedamas prie

**KOMISIJOS KOMUNIKATO EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita
Teisinės valstybės principo taikymo padėtis Europos Sąjungoje

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 708 final} -
{SWD(2021) 709 final} - {SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} -
{SWD(2021) 712 final} - {SWD(2021) 714 final} - {SWD(2021) 715 final} -
{SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

SANTRAUKA

Kroatijos teisingumo sistema patobulėjo: sutrumpėjo procesų trukmė ir sumažėjo neišnagrinėtų bylų skaičius, bet norint išspręsti rimtas veiksmingumo ir kokybės problemas sistemą reikia tobulinti toliau. Toliau plėtojant naujas elektroninių ryšių priemones teismuose laipsniškai suaktyvėjo jų naudojimas. Dėl vykstančio naujojo Aukščiausiojo Teismo pirmininko skyrimo proceso kilo kontraoversija, pakartotinai viešai sumenkinti teisėjai. Išsiskyrus nuomonėms dėl kito Aukščiausiojo Teismo pirmininko, Konstitucinis Teismas pabrėžė valdžios institucijų bendradarbiavimo svarbą. Nacionalinė teisėjų taryba pateikė pasiūlymų dėl savo vaidmens atrenkant teisėjus stiprinimo, šis klausimas jau buvo iškeltas 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje. Dėl kelių teisėjų įtariamai padarytų etikos ir drausmės pažeidimų pradėti procesai Nacionalinėje teisėjų taryboje ir Teisėjų tarybose, taip pat baudžiamasis tyrimas. Suvokiamo teismų nepriklausomumo lygis išlieka labai žemas. Nacionalinės teisėjų tarybos ir Nacionalinės prokurorų tarybos žmogiškieji ištekliai vis dar nėra pakankami, nepaisant to, kad naujai paskelbtoms teisėjų ir valstybės prokurorų turto deklaracijoms tikrinti skirta ribotų papildomų išteklių.

Dėl naujos 2021–2030 m. korupcijos prevencijos strategijos vyksta viešų konsultacijų procesas. Kaip ir ankstesnėje strategijoje, strategijos pasiūlymo projekte taip pat numatoma stiprinti interesų konfliktų prevencijos teisės aktus; šiuo metu rengiami jų projektai. Vyriausybės nariams ir parlamento nariams skirtų etikos kodeksų vis dar nėra, o „sukamųjų durų“ reiškinys reguliuojamas tik iš dalies. Dar reikia priimti išsamias taisykles dėl lobistinės veiklos. Nors jau paskelbti vyriausybės narių politinio imuniteto sistemos pakeitimai, dar reikia imtis teisėkūros veiksmų. Tebekyla didelė su viešųjų pirkimų procedūromis susijusi korupcijos rizika – keli tokie atvejai nustatyti remiantis informatorių pateikta informacija. Toliau vykdomas su aukšto lygio korupcijos atvejais susijęs baudžiamasis persekiojimas ir jų tyrimas, bet dėl ilgai trunkančių procesų apkaltinamųjų nuosprendžių priėmimas neretai užvilkinamas.

Kroatija atnauja savo žiniasklaidos teisės aktus, kad į nacionalinę teisę perkeltų Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą; peržiūrėtą Elektroninės žiniasklaidos aktą numatoma priimti dar 2021 m. Vis dar kyla susirūpinimas dėl Elektroninės žiniasklaidos agentūros politinio nepriklausomumo ir peržiūrint šį įstatymą numatoma nustatyti naujus galimiams jos valdančiojo organo nariams keliamus kvalifikacijos reikalavimus. Kroatijoje įdiegta patikima informacijos apie žiniasklaidos nuosavybę skaidrumo sistema, kurią dar numatoma tobulinti. Nors valstybės reklama iš dalies reguliuojama Elektroninės žiniasklaidos aktu, suinteresuotieji subjektai praneša, kad dėl jos neretai nukenčia žiniasklaidos priemonių, kurios priklauso nuo tokio finansavimo, politinis nepriklausomumas, ypač vietos lygmeniu. Nustatyta žurnalistų apsaugos teisinė sistema, bet jie ir toliau sulaukia grasinimų. Visų pirma, didelį susirūpinimą vis dar kelia didelis žurnalistams pareiškiamų strateginių ieškinių dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP) skaičius. Galimybė susipažinti su informacija užtikrinama pagal įstatymą, bet nagrinėti žurnalistų prašymus vis dar vėluojama.

Kalbant apie stabdžių ir atsvarų sistemą, nors teisėkūros procedūrose yra numatytos viešos konsultacijos, suinteresuotieji subjektai mano, kad piliečių dalyvavimas yra labiau formalus, o ne esminis. Kroatija nebuvo paskelbusi ekstremaliosios situacijos ir su COVID-19 pandemija susijusios priemonės buvo grindžiamos du kartus iš dalies pakeistu infekcinių ligų įstatymu. Peržiūrėjęs šias priemones, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad jos yra suderinamos su Konstitucija, ir nusprendė, kad parlamentas turėtų rasti būdų garantuoti savo funkcijų vykdymą pandemijos metu. Reikia toliau didinti tautos ombudsmeno galimybes susipažinti su informacija, reikalinga tyrimams atlikti. 2021–2027 m. nacionalinis pilietinės

visuomenės plėtrai palankios aplinkos kūrimo ir įgyvendinimo planas vis dar rengiamas nuo 2016 m.; šis klausimas nagrinėtas 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje.

I. TEISINGUMO SISTEMA

Kroatijos teisingumo sistema yra trijų lygių ir apima bendrosios kompetencijos bei specializuotus teismus. Pirmosios instancijos bendrosios kompetencijos teismai, nagrinėjantys civilines ir baudžiamąsias bylas, yra municipaliniai teismai (34), o apygardos teismai (15) yra antrosios instancijos bendrosios kompetencijos teismai, turintys kai kurias pirmosios instancijos teismų kompetencijas. Specializuoti teismai yra devyni komerciniai teismai ir keturi administraciniai teismai, nagrinėjantys bylas pirmąja instancija, taip pat Aukštasis baudžiamasis teismas, Aukštasis baudžiamųjų nusižengimų teismas, Aukštasis komercinis teismas ir Aukštasis administracinis teismas, nagrinėjantys bylas antrąja instancija. Aukščiausiasis Teismas nagrinėja visų rūšių bylas. Konstitucinis Teismas atlieka konstitucinę peržiūrą. Nepriklausoma Nacionalinė teisėjų taryba užtikrina teismų savarankiškumą ir nepriklausomumą¹. Nacionalinė prokuratūra (DO) yra savarankiška, nepriklausoma teisminė institucija, vykdanči prokuratūros funkcijas ir teisinius veiksmus, kuriais siekiama apsaugoti valstybės turtą, ir taikanti teisių gynimo priemonės Konstitucijai ir įstatymams apsaugoti. Kiekvienai Nacionalinei prokuratūrai vadovauja valstybės prokuroras. Generalinis prokuroras vadovauja Kroatijos Respublikos prokuratūrai (DORH), kuri yra aukščiausioji nacionalinė prokuratūra. Įgaliojimai, susiję su valstybės prokurorų ir jų pavaduotojų skyrimu ir karjera, suteikti Nacionalinei prokurorų tarybai, o atstovavimo ir valdymo įgaliojimai – generaliniam prokurorui². Nacionalinė prokurorų taryba yra nepriklausoma savivaldos institucija, kuriai pavesta užtikrinti Nacionalinės prokuratūros savarankiškumą ir nepriklausomumą³. Kroatija dalyvauja Europos prokuratūros (EPPO) veikloje. Kroatijos advokatų asociacija yra nepriklausoma savivaldos profesinė organizacija, atsakinga už teisininkams taikomas drausmines procedūras⁴.

¹ Nacionalinė teisėjų taryba yra savivaldos teisminė institucija, kurią sudaro 11 narių, įskaitant septynis kolegų išrinktus teisėjus, du universiteto teisės profesorius ir du parlamento narius, iš kurių vienas atstovauja opozicijai. Tarybos nariai renkami ketverių metų kadencijai ir gali būti perrinkti tik kartą. Taryba skiria ir atleidžia teisėjus ir teismų pirmininkus, priima sprendimus dėl teisėjų imuniteto, perkėlimo ir išorinės veiklos, vykdo drausmines procedūras ir priima sprendimus dėl teisėjų drausminės atsakomybės, dalyvauja teisėjų ir teismo tarnautojų mokymuose, priima teisėjų vertinimo metodiką, tvarko asmens duomenis ir tikrina teisėjų turto deklaracijas.

² 2019 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 55–57 diagramos.

³ Nacionalinė prokurorų taryba yra savivaldos prokurorų institucija, kurią sudaro 11 narių, įskaitant septynis kolegų išrinktus valstybės prokurorų pavaduotojus, du universiteto teisės profesorius ir du parlamento narius, iš kurių vienas atstovauja opozicijai. Tarybos nariai renkami ketverių metų kadencijai ir gali būti perrinkti tik kartą. Taryba įgaliota, be kita ko, skirti ir atleisti iš pareigų, priimti sprendimus dėl išorės veiklos, dalyvauti mokymuose, priimti sprendimus dėl prieštaravimų dėl vertinimų, tvarkyti valstybės prokurorų ir jų pavaduotojų asmens duomenis ir tikrinti jų turto deklaracijas, taip pat priimti sprendimus dėl perkėlimo, vykdyti drausmines procedūras ir priimti sprendimus dėl valstybės prokurorų pavaduotojų drausminės atsakomybės.

⁴ Advokatų asamblėja, vadovaudamasi Kroatijos advokatų asociacijos statutu, renka Drausmės teismo narius (ši teismą sudaro bent penki nariai ir jis priima sprendimus dėl sunkesnių pažeidimų ir apeliacijų dėl drausmės tarybų sprendimų) ir Aukštesniojo drausmės teismo narius (ši teismą sudaro bent penki nariai ir jis priima sprendimus dėl apeliacijų dėl drausmės teismo sprendimų), o Advokatūros vykdomoji valdyba renka drausmės tarybų narius (jas sudaro trys nariai ir jos priima sprendimus dėl mažiau sunkių pažeidimų).

Nepriklausomumas

Suvokiamo teismų nepriklausomumo lygis sumažėjo. 2021 m. plačiosios visuomenės suvokiamas teismų nepriklausomumo lygis sumažėjo ir išlieka žemiausias ES (gyventojų dalis, suvokianti teismų nepriklausomumą kaip gana gerą ar labai gerą, sumažėjo nuo 24 iki 17 %)⁵. Įmonių grupėje suvokiamo nepriklausomumo lygis taip pat yra labai žemas ir nukrito iki žemiausio ES (įmonių dalis, suvokianti teismų nepriklausomumą kaip gana gerą ar labai gerą, tebėra 16 %, o įmonių dalis, suvokianti nepriklausomumą kaip labai prastą, padidėjo nuo 36 iki 43 %)⁶. 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinėje matyti, kad nuo 2016 m. rodikliai nuolat prastėja. Pagrindinė priežastis, dėl kurios, kaip manoma, plačioji visuomenė suvokia teismų ir teisėjų nepriklausomumą kaip nepakankamą, yra suvokiamas vyriausybės ir politikų kišimasis ar jų daromas spaudimas⁷. Šie klausimai galėtų būti išnagrinėti per išsamesnes apklausas, per kurias būtų ištirtos konkrečios priežastys, kodėl įvairūs suinteresuotieji subjektai teisingumo sistemoje nuolat prastai vertina suvokiamo teismų nepriklausomumo lygį⁸.

Vykstantis naujojo Aukščiausiojo Teismo pirmininko skyrimo procesas vertinamas prieštarai ir Konstitucinis Teismas pabrėžė valdžios institucijų bendradarbiavimo svarbą. 2021 m. liepos 15 d. baigėsi buvusio Aukščiausiojo Teismo pirmininko ketverių metų kadencija. Vykstant naujojo pirmininko skyrimo procesui aukščiausio lygio valdžios institucijų atstovai intensyviai keitėsi nuomonėmis, įskaitant pakartotinius neigiamus pareiškimus apie Aukščiausiojo Teismo ir kitus teisėjus⁹. Pagal Konstituciją Aukščiausiojo Teismo pirmininką Respublikos Prezidento siūlymu skiria parlamentas¹⁰. Aukščiausiojo Teismo generalinė asamblėja ir kompetentingas parlamento komitetas pateikia savo nuomones dėl kandidatų¹¹. Kaip paaikškino Konstitucinis Teismas, šios nuomonės, kurios turi būti pateikiamos dėl visų kandidatų, nėra privalomos Respublikos Prezidentui¹². Remiantis 2018 m. priimtais pakeitimais¹³, 2021 m. vasario mėn. Nacionalinė teisėjų taryba

⁵ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 48 diagrama. Suvokiamo teismų nepriklausomumo lygis skirstomas į šias kategorijas: labai žemas (mažiau nei 30 % respondentų mano, kad teismai yra pakankamai nepriklausomi arba visiškai nepriklausomi), žemas (30–39 %), vidutinis (40–59 %), aukštas (60–75 %), labai aukštas (daugiau kaip 75 %).

⁶ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 50 diagrama.

⁷ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 49 diagrama. Pagrindinė įmonių nurodoma tokio suvokimo priežastis yra ekonominių ar kitų specifinių interesų grupių kišimasis arba spaudimas ir beveik taip pat suvokiamas vyriausybės ir politikų kišimasis bei spaudimas. 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 51 diagrama. Reikėtų pažymėti, kad per penkerių metų laikotarpį plačiosios visuomenės ir įmonių dalis, minėjusi šias priežastis, išliko palyginti didžiausia ES.

⁸ Paskutinė išsami teismų naudotojų ir šios srities specialistų apklausa buvo atlikta 2015 m. dėl teismo paslaugų prieinamumo, klientų aptarnavimo teisme, posėdžio organizavimo, teismo sprendimo ir teisininko teikiamų paslaugų. 2017 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 45 diagrama. Taip pat žr. 2018 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 49 diagramą, 2019 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 42 diagramą, 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 42 diagramą ir 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 37 diagramą, iš kurių matyti, kad 2016–2019 m. apklausų nebuvo.

⁹ Šiuos pareiškimus padarė tam tikri vykdomosios valdžios atstovai. Reaguodami į juos, Teisėjų asociacija ir Aukščiausiasis Teismas paskelbė pranešimus spaudai, kuriais pasmerkė tokius pareiškimus (pvz., Aukščiausiojo Teismo generalinės asamblėjos 2021 m. kovo 26 d. pranešimas spaudai; Teisėjų asociacijos 2021 m. balandžio 29 d. pranešimas spaudai; Aukščiausiojo Teismo generalinės asamblėjos 2021 m. gegužės 18 d. pranešimas spaudai).

¹⁰ Kroatijos Respublikos Konstitucijos 116 straipsnio 2 dalis.

¹¹ Kroatijos Respublikos Konstitucijos 116 straipsnio 2 dalis.

¹² 2021 m. kovo 23 d. Konstitucinio Teismo sprendimo U-I-1039/2021 18.1 punktas.

¹³ 2018 m. padarytais Teismų įstatymo pakeitimais buvo nustatytas reikalavimas, kad skelbimas apie laisvą Aukščiausiojo Teismo pirmininko postą turi būti skelbiamas Oficialiajame leidinyje ir kad procedūrą dėl

Respublikos Prezidento kancelijai perdavė trijų kandidatų (įskaitant dabartinį Aukščiausiojo Teismo pirmininką) paraiškas. Respublikos Prezidentas parlamentui pasiūlė kandidatą, kuris nebuvo pateikęs paraiškos dėl laisvos darbo vietos, ir teigė, kad 2018 m. padaryti Teismų įstatymo pakeitimai, susiję su laisvų darbo vietų užpildymo tvarka, yra nekonstituciniai¹⁴. Vėliau Konstitucinis Teismas konstatavo, kad 2018 m. pakeitimai Konstitucijai neprieštarauja¹⁵. Teismas paaiškino, kad Respublikos Prezidentas gali rinktis tik iš paraišką dėl laisvos darbo vietos pateikusių kandidatų, tačiau Prezidentas taip pat gali nuspręsti nesiūlyti nė vieno iš paraišką pateikusių kandidatų ir apie tai informuoti parlamentą¹⁶. Atmetas kandidatas gali prašyti, kad parlamento sprendimą peržiūrėtų Konstitucinis Teismas¹⁷. Teismas taip pat atkreipė dėmesį į konstitucinį reikalavimą dėl valdžios institucijų bendradarbiavimo ieškant bendrų sprendimų, laikantis teisinės valstybės principo ir vengiant padėties destabilizavimo, dėl kurio būtų sutrikdytas Aukščiausiojo Teismo veikimas¹⁸. Po Konstitucinio Teismo sprendimo Respublikos Prezidentas paprašė, kad skelbimas apie laisvą darbo vietą būtų paskelbtas dar kartą¹⁹. Jį paskelbus vėl, 2021 m. birželio mėn. Respublikos Prezidentas parlamentui pasiūlė vieną iš penkių paraišką pateikusių kandidatų (nė vienas esamas Aukščiausiojo Teismo teisėjas paraiškos nepateikė), bet parlamentas to kandidato nepaskyrė²⁰. 2021 m. liepos 7 d. Nacionalinė teisėjų taryba paskelbė trečią viešąjį konkursą. Kadangi naujas Aukščiausiojo Teismo pirmininkas nebuvo paskirtas iki ankstesnio pirmininko kadencijos pabaigos, šį vaidmenį galbūt ilgą laiką atliks Aukščiausiojo Teismo pirmininko pavaduotojas²¹. Atsižvelgiant į tai, kad kandidatas į Aukščiausiojo Teismo pirmininko postą tuo pačiu metu galėtų būti paskirtas nauju teisėju (jeigu jis dar nėra teisėjas), reikėtų pažymėti, kad Europos Tarybos rekomendacijose dėl teisėjų atrankos proceso nurodoma, jog jei pagal Konstitucijos ar kito teisės akto nuostatas

laisvos darbo vietos valdo Nacionalinė teisėjų taryba. Iš dalies pakeisti Teismų įstatymo 44, 44.a ir 44.b straipsniai. Nacionalinė teisėjų taryba savo svetainėje paskelbia kandidatų gyvenimo aprašymus ir jų pateiktas Aukščiausiojo Teismo darbo programas. Po to Taryba perduoda kandidatų paraiškas Respublikos Prezidento kancelijai, o ši prašo Aukščiausiojo Teismo generalinės asamblėjos teisėjų ir kompetentingo parlamento komiteto pateikti nuomones dėl kandidatų. Reikėtų pažymėti, kad Nacionalinė teisėjų taryba procedūroje dėl laisvos darbo vietos atlieka tik administracinį vaidmenį ir savo nuomonės dėl kandidatų neteikia arba jų nerenka.

¹⁴ Respublikos Prezidento kancelijai, 2021 m. kovo 8 d. pranešimas spaudai. Ankstesniame pokalbyje Respublikos Prezidentas pareiškė, kad neketina siūlyti nė vieno iš trijų kandidatų, nes tokiu atveju būtų „smarkiai nukrypstama nuo konstitucinių tradicijų“. Jis taip pat pareiškė, kad „įstatymas, kuriuo Nacionalinei teisėjų tarybai suteikiamas vaidmuo [įdarbinimo procese], neturi prasmės“ ir kad jis nerinks kandidato tarp Aukščiausiojo Teismo teisėjų.

¹⁵ 2021 m. kovo 23 d. Konstitucinio Teismo sprendimai U-I-1039/2021, U-I-1620/21. Konstitucinės peržiūros iniciatyvos ėmėsi pilietis.

¹⁶ 2021 m. kovo 23 d. Konstitucinio Teismo sprendimų U-I-1039/2021, U-I-1620/21 18.2 ir 18.2.1 punktai. Teismas paaiškino, kad Nacionalinė teisėjų taryba Respublikos Prezidentui turėtų pateikti tik tas paraiškas, kurios yra galiojančios ir atitinka teisės aktuose nustatytus kriterijus (18.1 punktas). Teismas taip pat pabrėžė, kad, remiantis 2018 m. padarytais pakeitimais, Taryba turi, netaikydama įprastų tapimo teisėju procedūrų, paskirti naująjį Aukščiausiojo Teismo pirmininką nuolat einančiu teisėjo pareigas, jeigu tas asmuo prieš tai nebuvo teisėjas (18.2.6 punktas).

¹⁷ 2021 m. kovo 23 d. Konstitucinio Teismo sprendimų U-I-1039/2021, U-I-1620/21 18.2.6 punktas.

¹⁸ 2021 m. kovo 23 d. Konstitucinio Teismo sprendimų U-I-1039/2021, U-I-1620/21 18.2.1 punktas.

¹⁹ 2021 m. kovo 25 d. Respublikos Prezidento kancelijai pranešimas spaudai.

²⁰ Aukščiausiojo Teismo generalinė asamblėja nepateikė teigiamos nuomonės dėl nė vieno iš jų. 2021 m. gegužės 18 d. Aukščiausiojo Teismo pranešimas spaudai. 2021 m. birželio 8 d., pateikę Aukščiausiojo Teismo darbo programas parlamento komitetui teisminių institucijų klausimais, nė vienas iš keturių likusių kandidatų (vienas kandidatas savo kandidatūrą atsiėmė) daugumos komiteto narių balsų negavo. 2021 m. birželio 25 d. parlamento plenariniame posėdyje siūlomas kandidatas nesurinko reikiamos balsų daugumos.

²¹ Teismų įstatymo 44.c straipsnis. Dėl skyrimo proceso kyla kontroversija, jau buvo iš eilės paskelbti du vieši kvietimai teikti paraiškas, o, nepasiekus susitarimo parlamente, šis procesas gali dar labiau užsitęsti.

sprendimus priima valstybės vadovas, vyriausybė ar įstatymų leidžiamosios valdžios organas, atitinkama skiriančioji institucija turėtų praktiškai laikytis nepriklausomos kompetentingos institucijos, kurią didžiaja dalimi sudaro teisėjai (šiuo atveju Aukščiausiojo Teismo generalinės asamblėjos), nuomonės²².

Nacionalinė teisėjų taryba pateikė pasiūlymų dėl jos vaidmens atrenkant teisėjus stiprinimo. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje nustatyta, kad Nacionalinė teisėjų taryba ir Nacionalinė prokurorų taryba patiria sunkumų dėl pakeitimų, kuriais buvo sumažintas jų vaidmuo atrenkant teisėjus ir valstybės prokurorus²³. Kalbant apie teisėjus, priėmus 2018 m. pakeitimus buvo sumažintas balų skaičius, kurį Nacionalinė teisėjų taryba gali skirti kandidatams per pokalbį, ir dėl to sumažėjo galimybė Tarybai atskirti kandidatus vieną nuo kito²⁴. 2021 m. kovo mėn. Nacionalinė teisėjų taryba parengė įstatymo dėl teisėjų atrankos nuostatų analizę ir pasiūlė pakeitimų²⁵. Taryba pabrėžė, kad dėl galiojančių nuostatų dėl balų skyrimo kandidatams atrankos procedūroje sumažėjo jos galimybė veikti kaip nepriklausomai savarankiškai įstaigai, kuriai pavesta užtikrinti teismų nepriklausomumą. Tarybos teigimu, pagal dabartinę sistemą, kai teisėjų atrankos rezultatai iš esmės priklauso nuo balų, surinktų valstybinėje teismo pareigūnų rengimo įstaigoje, Taryba nebeteri svarbaus vaidmens ar įtakos atrenkant teisėjus. Naujuose pasiūlymuose vertinama, kaip pagerinti Tarybos vaidmenį atrankos procese. Taryba taip pat pasiūlė patobulinti teisėjams taikomų drausminių procedūrų sistemą, visų pirma dėl terminų. Šiuo požiūriu Nacionalinės teisėjų tarybos ir Nacionalinės prokurorų tarybos turimi ištekliai yra svarbūs elementai norint pagerinti abiejų tarybų darbo kokybę.

Nacionalinė teisėjų taryba ir Nacionalinė prokurorų taryba gavo papildomų išteklių naujai paskelbtoms teisėjų ir valstybės prokurorų turto deklaracijoms tikrinti. 2021 m. sausio mėn. teisėjų ir valstybės prokurorų turto deklaracijos buvo paskelbtos internete ir tapo viešai prieinamos²⁶. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje nustatyta, kad

²² Rekomendacijos CM/Rec(2010) 12 47 punktas. Pagal ES teisę tokiam organui, kaip teisminių institucijų taryba, dalyvaujant teisėjų skyrimo procedūroje, procesas gali būti objektyvesnis, nes jam vykstant apribojamas vykdomosios valdžios veikimas savo nuožiūra, jeigu tokia taryba yra pakankamai nepriklausoma. ES Teisingumo Teismo sprendimo *AB ir kt.*, C-824/18, 124–127 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija.

²³ 2018 m. padaryti Nacionalinės teisėjų tarybos įstatymo pakeitimai. Teisėjai ir prokurorai skiriami į pareigas atsižvelgiant į nuopelnus, remiantis vertinimo balų sistema, kurią taikant atsižvelgiama į du aspektus. Pirmasis aspektas yra galutinis kandidato įvertinimas balais Nacionalinėje teisėjų arba valstybės prokurorų rengimo mokykloje, o jeigu esamas teisėjas skiriamas į kitą teismą – jo teisminės veiklos vertinimas. Antrasis aspektas yra pokalbis atitinkamoje taryboje. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 3–4.

²⁴ Pakeitimais taip pat buvo apribotos galimybės rinkti kandidatus, su kuriais tarybos gali surengti pokalbį. Šių pakeitimų padarinius galima išvengti kai kuriose 2019 m. ir 2020 m. paskyrimo procedūrose, kai taryboms kilo sunkumų mėginant išvengti, kad paskyrimo procedūra netaptų tiesiog mechanišku balų skaičiavimu. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 4.

²⁵ Nacionalinė teisėjų taryba pasiūlė pakoreguoti Nacionalinės teisėjų tarybos įstatymą, visų pirma padidinant balų skaičių, kurį po pokalbio galima skirti kandidatui, iki lygio, buvusio prieš priimant 2018 m. pakeitimus, ir peržiūrint nuostatas dėl to, kuriuos kandidatus galima kviesti į pokalbį. Vizito į Kroatiją metu gauta informacija.

²⁶ Iš dalies pakeista teisėjų, valstybės prokurorų ir jų pavaduotojų turto ataskaitų (turto deklaracijų) pateikimo, tvarkymo, kontrolės ir paskelbimo sistema teisės aktais nustatyta 2018 m. Teisėjai ir valstybės prokurorai privalo teikti savo turto deklaracijas elektroniniu formatu, o duomenys apie jų turtą yra vieši ir skelbiami tarybų svetainėse laikantis duomenų apsaugos taisyklių. Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 3–5, 17–18.

tam, kad Nacionalinė teisėjų taryba ir Nacionalinė prokurorų taryba galėtų efektyviai ir greitai patikrinti deklaracijas, reikalinga pagalba užtikrinant elektronines priemones ir tinkamus žmogiškuosius išteklius, jei įmanoma, dar prieš paskelbiant šiuos duomenis internete. Abi tarybos pradėjo imtis veiksmų, kad jų IRT sistemas būtų galima sujungti su kompetentingų institucijų duomenų bazėmis²⁷. Tačiau taryboms prisijungus prie šių duomenų bazių būtų užtikrintas veiksmingesnis turto deklaracijų tikrinimas²⁸. Kaip pažymėta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, šios IRT sistemos automatiškai nenustato teisėjų ir valstybės prokurorų deklaruoto ir tikrojo turto neatitikimų. 2021 m. balandžio mėn. dirbti tarybose, kad padėtų rankiniu būdu patikrinti turto deklaracijas, laikinai iš Teisingumo ir viešojo administravimo ministerijos buvo perkelti trys pareigūnai (vienas valstybės tarnautojas buvo perkeltas į Nacionalinę prokurorų tarybą, o kiti du – į Nacionalinę teisėjų tarybą)²⁹. Abiejų tarybų automatizuotą programinės įrangos sprendimą, skirtą automatiškai lyginti duomenis, numatoma įgyvendinti iki 2021 m. pabaigos. Toliau tobulinti abiejų tarybų ir Interesų konfliktų sprendimo komisijos (naudojančios programinę įrangą nuo 2018 m.) programinės įrangos sprendimą numatoma tik 2024 m.³⁰, kaip nurodyta nacionaliniame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane.

Nacionalinė teisėjų taryba, teisėjų tarybos ir tyrimus vykdančios institucijos reaguoja į kelis įtariamus teisėjų etikos ir drausmės pažeidimus. 2021 m. pradžioje spaudoje buvo išsamiai aptariami keli su teisėjais susiję įvykiai, kurie, kaip įtariama, įvyko 2020 ir 2021 m., ir apie juos buvo diskutuojama visuomenėje. Vienas atvejis buvo susijęs su penkiais teisėjais, kaip įtariama, pažeidusiais dėl COVID-19 pandemijos nustatytus apribojimus. Aukščiausiojo Teismo pirmininkas pradėjo procedūrą dėl Teisėjų etikos kodekso pažeidimo³¹. Kovo mėn. viena teisėjų taryba nustatė su vienu teisėju susijusį pažeidimą, o kita teisėjų taryba nenustatė jokių su likusiais keturiais teisėjais susijusių pažeidimų. Nagrinėdama apeliaciją dėl visų penkių sprendimų, 2021 m. gegužės 13 d. Etikos taryba nusprendė, kad visi penki teisėjai pažeidė Teisėjų etikos kodeksą, nes nesilaikė su COVID-19 pandemija susijusių apribojimų³². Antras atvejis buvo susijęs su įtarimais dėl nešališkumo principo pažeidimo ir vykstant baudžiamajai bylai sprendimą priimančių teisėjų nederamai iš įtariamojo (žinomo visuomenės veikėjo) priimtų dovanų; dėl to atitinkamo teismo pirmininkas pradėjo drausminę procedūrą Nacionalinėje teisėjų taryboje. Su teisėjais susiję procesai, įskaitant baudžiamuosius, dar vyksta³³. Sprendimus teismuose dėl tų teismų teisėjų įvykdytų Teisėjų

²⁷ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 3, 17. Norėdamos gauti prieigą prie kitų įstaigų (pvz., mokesčių administratoriaus, finansų agentūros, transporto ministerijos, žemės ūkio ministerijos, žemės registro, kadastro) duomenų bazių, abi tarybos turės sudaryti susitarimus su kiekviena įstaiga, juose nurodant, kokio pobūdžio informacija bus dalijamasi, ir įtraukiant duomenų apsaugos nuostatas.

²⁸ Vizito į Kroatiją metu gauta informacija.

²⁹ 2021 m. vasario mėn. Teisingumo ir viešojo administravimo ministerija surengė trišalį susitikimą su Interesų konfliktų sprendimo komisijos ir Nacionalinės teisėjų tarybos atstovais, siekdama pasikeisti patirtimi diegiant IRT taikomas programas. Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 18.

³⁰ Paskelbta 2021 m. gegužės 18 d. Kroatijos vyriausybės pateiktame nacionaliniame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane.

³¹ Aukščiausiojo Teismo, Aukščiausiojo Teismo pirmininko prašymas, 2021 m. kovo 5 d.

³² Kroatijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo Etikos taryba, vykstant Teisėjų etikos kodekso pažeidimo vertinimo procedūrai, priėmė sprendimus dėl teisėjų skundų, 2021 m. gegužės 31 d. pranešimas spaudai.

³³ 2021 m. birželio 9 d. trys teisėjai buvo areštuoti dėl įtariamų su korupcija susijusių nusikalstamų veikų. Reikėtų pažymėti, kad atitinkamo teismo pirmininkas taip pat paprašė atlikti naują teisėjų, tame teisme nagrinėjančių korupcijos ir organizuoto nusikalstamumo bylas, saugumo patikrą.

etikos kodekso pažeidimų priima teisėjų tarybos³⁴. Sprendimą galima apskųsti Etikos tarybai – visų teisėjų tarybų pirmininkų išrinktų teisėjų kolegijai³⁵. Sprendimus dėl teisėjams taikytinų drausminių sankcijų priima Nacionalinė teisėjų taryba ir juos galima apskųsti Konstituciniam Teismui³⁶.

Kokybė

Elektroninių ryšių priemonių naudojimas teismuose laipsniškai didėja³⁷. Remiantis 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestine, byloms tvarkyti ir teismų bei šalių elektroniniam ryšiui palaikyti skirtos informacinės ir ryšių technologijos (IRT) išlieka vienos iš mažiausiai išvystytų visoje ES³⁸. Kalbant apie IRT naudojimą byloms tvarkyti, šiuo metu vyksta sistemos „e-File“ diegimas paskutiniuose teismuose ir ji turėtų pradėti veikti iki 2021 m. pabaigos³⁹. Kalbant apie elektroninių ryšių priemones, sistema „e-Communication“, kurioje galima elektroniniu būdu keistis dokumentais su teismu, įdiegta komercinių bylų, apygardos ir municipaliniuose teismuose, Aukštajame komerciniame teisme ir Aukščiausiąjame Teisme (tik civilinėms byloms). Šiuo metu pagrindiniai šios sistemos naudotojai yra teisininkai, notarai, teismo ekspertai, vertintojai ir vertėjai žodžiu, taip pat nemokumo specialistai⁴⁰. 2020 m., po to, kai įstatymu buvo nustatytas reikalavimas juridiniams asmenims naudoti elektroninį ryšį (piliečiai ir toliau gali naudoti popierinius dokumentus), e. ryšių sistemos „e-Communication“ naudojimas padidėjo⁴¹. Tačiau dar galima kai ką tobulinti, visų pirma baudžiamosiose bylose: nors techninės sąlygos valstybės prokurorų ir teismų elektroniniams ryšiams yra sudarytos, bus būtini 2022 m. numatyti priimti Baudžiamojo proceso kodekso pakeitimai⁴². Kalbant apie valstybės prokurorų ir policijos elektroninius ryšius, buvo surengtas bandymas. Baudžiamųjų nusižengimų bylose policija siunčia kaltinamuosius aktus teismams, tačiau tam, kad teismai galėtų bendrauti su policija elektroniniu būdu, reikia iš dalies pakeisti teisės aktus. Kol kas pirmosios ir antrosios instancijos teismų sprendimai skelbiami labai retai⁴³. Ne vėliau kaip 2023 m. numatoma atnaujinti e. bylų sistemą⁴⁴, įdiegiant specialų anoniminimo modulį, kad sprendimus būtų galima skelbti viešai prieinamame portale, kuriame galima atlikti paiešką⁴⁵.

³⁴ Sprendimas, kuriuo nustatomas etikos pažeidimas, įtraukiamas į teisėjo asmens bylą ir perduodamas atitinkamo teismo pirmininkui.

³⁵ Teismų įstatymo 106, 107 ir 107.a straipsniai.

³⁶ Nacionalinės teisėjų tarybos įstatymo 62–79 straipsniai. Teisėjams taikomas drausmines procedūras vykdančių institucijų palyginimas visose valstybėse narėse pateiktas 2020 m. ES teisingumo rezultatų suvestinės 52 ir 53 diagramose.

³⁷ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 4.

³⁸ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 40–47 diagramos.

³⁹ Keturiuose pirmosios instancijos administraciniuose teismuose ir Aukštajame administraciniame teisme. Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 9.

⁴⁰ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 8.

⁴¹ 2020 m. pabaigoje komerciniuose teismuose elektroniniu būdu buvo išsiųsta ir gauta apie 49 % visų dokumentų, municipaliniuose teismuose – 26 %. Informacija, gauta per vizitą į Kroatiją.

⁴² Paskelbta 2021 m. gegužės 18 d. Kroatijos vyriausybės pateiktame nacionaliniame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane.

⁴³ 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 46 diagrama. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 6–7.

⁴⁴ Paskelbta 2021 m. gegužės 18 d. Kroatijos vyriausybės pateiktame nacionaliniame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane.

⁴⁵ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 8–9.

Nacionalinė teisėjų taryba ir Nacionalinė prokurorų taryba laikinai gavo papildomų darbuotojų, bet žmogiškųjų išteklių vis dar trūksta. Kaip nurodyta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, Nacionalinė teisėjų taryba ir Nacionalinė prokurorų taryba turi didelius įgaliojimus⁴⁶, bet jų administraciniai pajėgumai vis dar išlieka labai riboti⁴⁷ ir padėtis iš esmės nepagerėjo. Nors 2020 m. abi tarybos oficialiai gavo daugiau finansinių išteklių (25 % daugiau – Nacionalinė teisėjų taryba ir 40 % daugiau – Nacionalinė prokurorų taryba, palyginti su 2019 m.), dėl apribojimų, susijusių su COVID-19 pandemija, šie ištekliai dar nebuvo panaudoti naujiems darbuotojams pasamdyti. Iki šiol tarybos gavo tik laikinų darbuotojų teisėjų ir valstybės prokurorų turto deklaracijoms tikrinti⁴⁸.

Naujas Aukštasis baudžiamasis teismas pradėjo veikti kaip specializuotas apeliacinis teismas, nagrinėjantis baudžiamąsias bylas. 2021 m. sausio mėn. Aukštasis baudžiamasis teismas pradėjo veikti kaip specializuotas teismas, kompetentingas priimti sprendimus dėl apeliacijų dėl apygardos teismų (veikiančių kaip pirmosios ar antrosios instancijos baudžiamieji teismai) priimtų sprendimų⁴⁹. Teismas pradėjo veikti Konstituciniam Teismui priėmus sprendimą, kuriuo buvo konstatuota, kad Aukštasis baudžiamasis teismas nekvestionuoja Aukščiausiojo Teismo konstitucinės pozicijos⁵⁰. Jis aprūpintas būtinais specialistais bei administracijos darbuotojais ir turi tinkamai įrengtą teismo erdvę. Nacionalinė teisėjų taryba paskyrė 11 teisėjų iš bendro 15 teisėjų skaičiaus, kaip nurodyta šiam teismui skirtame teisingumo ir viešojo administravimo ministro sprendime, taip pat naująjį teismo pirmininką⁵¹. Numatoma, kad naujasis teismas kaip antrosios instancijos teismas turėtų palengvinti Aukščiausiojo Teismo darbą. Aukščiausiasis Teismas turėtų galimybę sutelkti dėmesį į teisės klausimus baudžiamosiose bylose ir veikti kaip trečiosios instancijos teismas.

Veiksmingumas

Antrosios instancijos teismuose neišnagrinėtų bylų skaičius ir proceso trukmė sumažėjo, o pirmosios instancijos teismuose apskritai padidėjo ir išlieka tarp didžiausių ES⁵². COVID-19 pandemija ir smarkūs žemės drebėjimai Zagrebe ir Petrinioje padarė

⁴⁶ Žr. 1 ir 3 išnašas.

⁴⁷ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 4–5.

⁴⁸ Žr. skirsnį dėl nepriklausomumo.

⁴⁹ Baudžiamojo proceso kodekso 490 straipsnis. 1 dalis. Antrosios instancijos teismo sprendimą galima apskusti trečiosios instancijos teismui tik jeigu: 1) antrosios instancijos teismas paskelbė ilgą trukmės laisvės atėmimo nuosprendį arba patvirtino pirmosios instancijos teismo nuosprendį, kuriuo buvo nustatyta tokia bausmė; 2) antrosios instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo nuosprendį, kuriuo kaltinamasis buvo išteisintas, ir priėmė nuosprendį, kuriuo kaltinamasis buvo pripažintas kaltu.

⁵⁰ Prašyme peržiūrėti konstitucingumą, be kita ko, pažymėta, kad Teismų įstatymu ir Baudžiamojo proceso kodeksu buvo nekonstituciškai susiaurinta Aukščiausiojo Teismo jurisdikcija vykdyti trečiosios instancijos teismo funkcijas ir nekonstituciškai panaikinta jurisdikcija vykdyti antrosios instancijos teismo funkcijas. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad įstatymų leidžiamoji valdžia gali savo nuožiūra spręsti, kuris teismas priims sprendimus kurių rūšių bylose. Jis taip pat pažymėjo, kad Aukščiausiojo Teismo naudojamoms priemonėms teismo jurisprudencijos nuoseklumui užtikrinti pavojaus nekils, ypač jeigu į posėdžius dėl teismo jurisprudencijos nuoseklumo (pagal Teismų įstatymo 27 straipsnį) Aukščiausiasis Teismas kviečia ir Aukštojo baudžiamojo teismo pirmininką. 2020 m. lapkričio 3 d. Konstitucinio Teismo sprendimas U-I-4658/2019.

⁵¹ Likę keturi kandidatai į teisėjų postus nesurinko pakankamai balsų Nacionalinėje teisėjų taryboje ir pranešimų apie laisvą darbo vietą dar kartą paskelbta nebuvo, taip pat atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu teisme nagrinėjamų bylų skaičius nėra didelis.

⁵² 2021 m. ES teisingumo rezultatų suvestinė, 6–19 diagramos.

neigiamą poveikį visų pirma pirmosios instancijos teismų veiksmingumui, daugiausia dėl atidėtų posėdžių, o antrosios instancijos teismai ir Aukščiausiasis Teismas, daugiausia dirbantys su rašytine teismo medžiaga, dirbo toliau ir jų veiksmingumas padidėjo⁵³. 2020 m. vidutinė proceso trukmė pirmosios instancijos teismuose toliau buvo viena iš ilgiausių ES ir apskritai pailgėjo: 1 000 dienų komercinėse ginčo bylose (2019 m. – 735) ir 705 dienos baudžiamosiose bylose municipaliniuose teismuose (2019 m. – 691), o civilinėse ginčo bylose sumažėjo iki 826 dienų (2019 m. – 854)⁵⁴. Vidutinė proceso trukmė apskritai sumažėjo apygardos teismuose: antrosios instancijos teismuose civilinių ginčo bylų nagrinėjimo trukmė buvo tik 233 dienos (2019 m. – 258), o baudžiamosiose bylose – 804 dienos (2019 m. – 930). 2020 m. pirmosios instancijos teismuose neišnagrinėtų komercinių bylų skaičius sumažėjo 13 % (palygintu su 2019), bet neišnagrinėtų civilinių ginčo bylų skaičius padidėjo 15 %, administracinių bylų – 12 % ir baudžiamųjų bylų – 9 %. Antrosios instancijos apygardos teismuose neišnagrinėtų civilinių ginčo bylų skaičius sumažėjo 22 %, o baudžiamųjų bylų – 9 %. Ir Aukštajame komerciniame teisme, ir Aukščiausiajame Teisme atitinkamai komercinių ir civilinių bylų proceso trukmė ir neišnagrinėtų bylų skaičius toliau mažėjo. 2021 m. pradžioje Teisingumo ir viešojo administravimo ministerija pradėjo rengti veiksmų planų projektus, kad padidintų teismų darbo veiksmingumą, numatydama, kad kiekvienai teisingumo sričiai ir specializuotiems teismams bus parengtas atskiras planas⁵⁵.

II. KOVOS SU KORUPCIJA SISTEMA

Teisingumo ir viešojo administravimo ministerija yra centrinė korupcijos prevencijos institucija, kurioje įsteigtas specialus skyrius, koordinuojantis kovos su korupcija strategijų ir susijusių veiksmų planų įgyvendinimą. Ji taip pat yra centrinė keitimosi duomenimis apie kovą su korupcija institucija. Korupcijos prevencijos valdyba (patariamoji vyriausybės institucija, kurią sudaro valstybės institucijų ir nevyriausybinų organizacijų atstovai), ir Nacionalinė kovos su korupcija strategijos įgyvendinimo stebėsenos taryba du kartus per metus teikia ataskaitas parlamentui. Kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu biuras (USKOK) yra specializuota prokuratūra, atsakinga už nusikalstamas veikas, susijusias su korupcija, o Nacionalinis kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu policijos biuras (PNUSKOK) yra specializuotas policijos departamentas, atsakingas už sudėtingų su korupcija susijusių nusikaltimų prevenciją, nustatymą ir tyrimą. 2021 m. naujasis Aukštasis baudžiamasis teismas pradėjo veikti kaip antrosios instancijos teismas, nagrinėjantis korupcijos bylas, dėl kurių USKOK pradėjo baudžiamąjį persekiojimą⁵⁶. Ombudsmeno tarnyba rengia naują informatorių pranešimų tvarkymo užduotį.

⁵³ 2020 m. lapkričio 2 d. Aukščiausiojo Teismo pirmininkas pateikė teismų pirmininkams nurodymus organizuoti darbą pagal du modelius. Pagal A modelį pirmosios instancijos teismai nagrinėja jų jurisdikcijai priklausančias visų rūšių bylas laikydamiis epidemiologinių priemonių ir siekdami sumažinti asmenų skaičių teismų pastatuose bei vykdydami tik neatidėliotiną išorės veiklą. Rekomenduojama naudotis e. ryšių sistema „e-Communication“, taip pat rengti antrosios instancijos teismų posėdžius naudojant vaizdo ir garso konferencijų priemones. Pagal B modelį, taikomą gavus Aukščiausiojo Teismo pirmininko patvirtinimą, jeigu epidemiologinė padėtis pablogėtų, pirmosios instancijos teismai veiktų tik skubiais atvejais ir į teismą atvyktų tik teisėjai, kuriems yra paskirtos tokios bylos. Visų kitų bylų nagrinėjimas atidedamas 14 dienų. Veikla už teismo pastato ribų sustabdoma. Antrosios instancijos teismuose teismo pirmininkas sudaro posėdžių tvarkaraštį atsižvelgdamas į rekomenduojamą vaizdo ir garso konferencijų priemonių naudojimą. Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 14.

⁵⁴ 2020 m. duomenys, Teisingumo ministerija.

⁵⁵ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 11.

⁵⁶ Daugiau informacijos apie Aukštojo baudžiamojo teismo veikimą ir 2020 m. lapkričio 3 d. Konstitucinio Teismo sprendimą U-I-4658/2019 rasite skirsnyje dėl teisingumo sistemos kokybės.

Ekspertų ir įmonių vadovų suvokiamos viešojo sektoriaus korupcijos lygis išlieka aukštas. Pagal organizacijos „Transparency International“ 2020 m. korupcijos suvokimo indeksą Kroatija surinko 47 balus iš 100 ir užima 18 vietą Europos Sąjungoje ir 63 vietą pasaulyje⁵⁷. Šis suvokimas⁵⁸ per pastaruosius penkerius metus pablogėjo⁵⁹.

Dėl naujos 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos vyksta viešos konsultacijos, o ankstesnė strategija jau nebegalioja. Sprendimas pradėti naujosios strategijos rengimo procesą buvo priimtas 2020 m. lapkričio 19 d.⁶⁰ Po vidaus konsultacijų dėl strategijos pasiūlymo projekto jau paskelbtos viešos konsultacijos⁶¹. Naujoji strategija bus papildoma trejų metų įgyvendinimo planais. Numatoma, kad pirmasis įgyvendinimo planas apims 2022–2024 m. ir bus pradėtas rengti tik priėmus strategiją⁶². Valdžios institucijų teigimu, išsamios 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos tikslas – išspręsti daug neišspręstų klausimų nustatant konkrečias kovos su korupcija sritis, kurias reikia stiprinti, kaip pabrėžiama ir tarptautinėse rekomendacijose⁶³. Strategijoje daugiausia dėmesio bus skiriama prevencijai⁶⁴, kovos su korupcija institucinės ir teisinės sistemos stiprinimui, plačiosios visuomenės informuotumo apie korupcijos žalą didinimui, viešųjų įstaigų darbo skaidrumo didinimui ir sąžiningumo užtikrinimo sistemų tobulinimui įvairiose prioritetinėse srityse⁶⁵.

Siekiant padidinti veiksmingumą, atliktas tam tikras institucinis kovos su korupcija institucinės sistemos reorganizavimas. 2020 m. liepos 22 d. Teisingumo ministerija ir Viešojo administravimo ministerija buvo sujungtos į Teisingumo ir viešojo administravimo ministeriją⁶⁶. Šios naujos institucijos tikslas – pagerinti korupcijos prevencijos sektoriaus, kurį šiuo metu sudaro du organizaciniai vienetai, darbą⁶⁷. Be to, Korupcijos prevencijos valdyboje dabar yra Valstybinės rinkimų komisijos, Ombudsmeno tarnybos ir Centrinės valstybinės skaitmeninės visuomenės plėtros tarnybos atstovų. Žmogiškieji ir finansiniai

⁵⁷ „Transparency International“, *Corruption Perceptions Index 2020 (2021)*, p. 2–3. Suvokiamos korupcijos lygis suskirstomas į šias kategorijas: žemas (ekspertų ir įmonių vadovų suvokiamos viešojo sektoriaus korupcijos lygis viršija 79 balus); gana žemas (79–60 balų), gana aukštas (59–50 balų), aukštas (mažiau nei 50 balų).

⁵⁸ 2015 m. šis rodiklis buvo 51, 2020 m. – 47. Rodiklis reikšmingai padidėja arba sumažėja, kai per praėjusius penkerius metus balų suma pasikeičia daugiau kaip penkiais balais, padidėja arba sumažėja, kai balų suma pasikeičia 4–5 balais, ir išlieka gana stabilus, kai balų suma pasikeičia 1–3 balais.

⁵⁹ Praėjusiais metais pateikti „Eurobarometro“ duomenys apie korupcijos suvokimą ir piliečių bei įmonių patirtį atnaujinami kas antrus metus. Naujausi duomenys pateikiami 2020 m. specialiojoje „Eurobarometro“ apklausoje Nr. 502 ir 2019 m. greitojoje „Eurobarometro“ apklausoje Nr. 482.

⁶⁰ 2015–2020 m. kovos su korupcija strategija.

⁶¹ 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas paskelbtas vyriausybės e. konsultacijų portale.

⁶² Iš Kroatijos vyriausybės gautas rašytinis atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 12.

⁶³ Tarptautinių rekomendacijų sąrašas, paminėtas Kovos su korupcija strategijos projekte, p. 6.

⁶⁴ 2015–2020 m. kovos su korupcija strategijoje didžiausias dėmesys skirtas prevencijai; žr. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, šalies skyrių: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 9.

⁶⁵ 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 5.

⁶⁶ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 15.

⁶⁷ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 15. Du naujieji padaliniai: strateginio planavimo, nacionalinių dokumentų įgyvendinimo koordinavimo ir visuomenės informuotumo didinimo tarnyba, taip pat tarptautinio bendradarbiavimo ir normatyvinės sistemos plėtros bei tobulinimo tarnyba.

ištekliai pastaruoju metu šiek tiek padidėjo⁶⁸. Tačiau Interesų konfliktų sprendimo komisijos darbuotojų skaičius yra ribotas⁶⁹.

Kovos su korupcija teisės aktų sistemą dar reikia reformuoti. 2020–2024 m. vyriausybės programoje buvo paskelbta apie vyriausybės narių politinio imuniteto panaikinimą⁷⁰, bet kol kas lieka galioti Vyriausybės įstatymo 34 straipsnyje išdėstytos taisyklės, pagal kurias numatomas imunitetas dėl visų nusikaltimų, baudžiamų laisvės atėmimu iki penkerių metų. Pagal baudžiamąjį kodeksą už kyšininkavimą baudžiama laisvės atėmimu iki dešimties metų ir tokios pat nuostatos taikomos užsienio pareigūnams⁷¹. Dabartiniame 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo, dėl kurio vyksta viešos konsultacijos, projekte numatomas konkretus kovos su kyšininkavimu tarptautiniuose verslo sandoriuose sistemos⁷² tobulinimo orientyras. Atsižvelgiant į tai, strategijos projekte siūloma sustiprinti teisės aktų dėl vyriausybės narių imuniteto sistemą panaikinant imunitetą dėl nusikalstamų veikų, susijusių su korupcija, kaip taip pat rekomendavo GRECO⁷³.

Baudžiamasis persekiojimas dėl aukšto lygio korupcijos atvejų ir jų tyrimas tęsiamas, bet dėl ilgai trunkančių procesų apkaltinamųjų nuosprendžių priėmimas neretai užvilkinamas. Korupcijos tyrimai ir baudžiamasis persekiojimas, taip pat vietos lygmeniu, toliau buvo vykdomi sėkmingai⁷⁴. 2020 m. Nacionalinė prokuratūra pareiškė kaltinimus 84 asmenims (2019 m. – 109 asmenims). Per tą patį laikotarpį teismai priėmė sprendimus dėl 92 asmenų, iš jų 78 buvo nuteisti (85 %). Kalbant apie sankcijas už nusikalstamas veikas, susijusias su korupcija, 31 asmeniui buvo skirta laisvės atėmimo bausmė (12 asmenų laisvės atėmimo bausmė buvo pakeista darbais visuomenės labui) ir 47 asmenims – lygtiniai nuosprendžiai. 2020 m. Kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu biuro (USKOK) valstybės prokurorų atliekamų tyrimų trukmė pailgėjo (dėl bylų sudėtingumo ir COVID-19 pandemijos). Tik maždaug 28 % USKOK bylų tyrimas buvo užbaigtas per šešis mėnesius (2019 m. – 90 %). Apie 35 % bylų tyrimas truko iki vieno metų, o likusių 35 % bylų tyrimas truko iki 18 mėnesių ar ilgiau. Bylas pradėjus nagrinėti teismuose kelių aukšto lygio korupcijos bylų procesai užtrunka ilgai ir teismo sprendimai priimami vėlai⁷⁵. Jokių aiškių veiksmų, kad būtų pašalinti teisingumo sistemos veiksmingumo trūkumai, nurodyti 2020 m. teisinės valstybės principų taikymo ataskaitoje, nesiimta. Siekiant išspręsti šią problemą,

⁶⁸ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 15.

⁶⁹ Interesų konfliktų prevencijos komisijos vizito į Kroatiją metu pateikta informacija.

⁷⁰ Kroatijos Respublikos Vyriausybė, 2020–2024 m. vyriausybės programa, p. 45. 2021 m. vyriausybės teisėkūros veiklos plane dėl 4 ketv. numatyta darbo organų procedūra pakeitimams parengti. Šiuo įstatymu būtų siekiama panaikinti vyriausybės narių imunitetą dėl su korupcija susijusių nusikalstamų veikų, už kurias baudžiamasis persekiojimas vykdomas *ex officio*.

⁷¹ 293 ir 294 straipsniuose kyšininkavimas kriminalizuojamas, bet aiškos nuorodos į užsienio pareigūnus nėra. Baudžiamojo kodekso 89 straipsnio 3 dalyje pateikta sąvokos „oficialusis asmuo“ apibrėžtis. EBPO, *Foreign Bribery Offence and its Enforcement in Eastern Europe and Central Asia*, 2016, p. 69.

⁷² 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 30.

⁷³ GRECO, *Fifth Evaluation Round, Evaluation Report*, 6 December 2019, para. 99.

⁷⁴ 2020 m. Nacionalinė prokuratūra gavo pranešimus dėl 1 230 įtariamųjų dėl nusikalstamų veikų, susijusių su korupcija, t. y. tokie pranešimai sudarė 72 % visų USKOK gautų pranešimų apie nusikaltimus (2019 m. gauti pranešimai apie 1 003 įtariamuosius, t. y. tokie pranešimai sudarė 73 % visų pranešimų). Tai rodo, kad, palyginti su ankstesniais metais, įtariamųjų skaičius padidėjo maždaug 20 %. Reikėtų pažymėti, kad daugiau kaip 90 % šių pranešimų buvo atmeta ir daugumą jų buvo pateikę piliečiai. Nacionalinės prokuratūros 2020 m. ataskaita, 2021 m. balandžio 29 d., p. 187–188.

⁷⁵ 2020 m. vidutinė baudžiamųjų bylų nagrinėjimo pirmosios instancijos teismuose trukmė buvo 733 dienos municipaliniuose teismuose ir 804 dienos apygardos teismuose, nagrinėjančiuose sunkias baudžiamąsias bylas. Teisingumo ir viešojo administravimo ministerijos duomenys. Kalbant apie korupcijos bylas, vienas pavyzdys yra „Fimi-media“ byla, nagrinėjama jau 11 metų.

strategijos projekte nustatytas tikslas patobulinti baudžiamojo persekiojimo už nusikalstamas veikas, susijusias su korupcija, teisinę sistemą, kad teismo procesai vyktų sparčiau⁷⁶. Kalbant apie šiuo metu turimus išteklius, USKOK pranešė apie sunkumus priimant į darbą naujus valstybės prokurorus, nes kandidatai neturi reikalavimų atitinkančios patirties⁷⁷. Ir USKOK, ir Nacionalinis kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu policijos biuras (PNUSKOK) pranešė, kad bendradarbiauti tiriant su korupcija susijusias nusikalstamas veikas ir vykdant baudžiamąjį persekiojimą už juos sekasi gerai. Nacionalinės valdžios institucijos pranešė, kad turimi ištekliai laikomi pakankamais ir internetu rengiami specializuoti kovos su korupcija mokymai. Nustatytas įrangos, reikalingos sudėtingiems tyrimams vykdyti, trūkumas⁷⁸. Pagal strategijos projektą numatoma PNUSKOK skaitmenizacija ir renovacija tiek nacionaliniu, tiek vietos lygmenimis⁷⁹.

Nuo tada, kai buvo paskelbta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, padaryta nedidelė pažanga stiprinant interesų konfliktų prevencijos teisinę sistemą⁸⁰. 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje nurodyta, kad interesų konfliktus reguliuojančios teisinės sistemos įgyvendinimas turi būti patobulintas, siekiant užtikrinti, kad Interesų konfliktų sprendimo komisija turėtų pakankamai įgaliojimų nustatyti atgrasančias sankcijas ir atlikti savo pagrindinį prevencinį vaidmenį⁸¹. Nors interesų konfliktus reguliuojanti teisinė sistema nepasikeitė, 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projekte išipareigojama ją patobulinti ir pateikiama šiek tiek informacijos apie patobulinimų aprėptį⁸². Dėl Interesų konfliktų sprendimo komisijos sprendimų priimti keli administracinių teismų ir Konstitucinio Teismo sprendimai⁸³. Pavyzdžiui, 2019 m. rugsėjo 12 d. Aukštasis administracinis teismas sprendime dėl Komisijos įgaliojimų pagal Interesų konfliktų prevencijos įstatymo 5 straipsnį patvirtino Komisijos praktiką ir jos nustatytas sankcijas. 2020 m. gruodžio 10 d. Aukštasis administracinis teismas priėmė sprendimą dėl apeliacijos ir pagal Interesų konfliktų prevencijos įstatymo 5 straipsnį nusprendė, kad Interesų konfliktų sprendimo komisija neturi įgaliojimų taikyti sankcijų tik dėl valstybės tarnautojų elgesio principų pažeidimų⁸⁴. Šis klausimas susijęs su 5 straipsnio aiškinimu⁸⁵ ir Komisijai suteikta galimybė skirti sankcijas valstybės tarnautojams remiantis vien šia nuostata⁸⁶. Šio sprendimo pasekmės yra svarbios, nes jis susijęs su Interesų konfliktų sprendimo komisijos įgaliojimais skirti sankcijas⁸⁷. Europos Tarybos Kovos su korupcija valstybių grupė (GRECO) ištyrė Interesų konfliktų sprendimo komisijos įgaliojimus ir

⁷⁶ 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 32.

⁷⁷ Vizito į Kroatiją metu USKOK pateikta informacija. Pavyzdžiui, specializuotos programinės įrangos, teismo ekspertizės priemonių elektroninei įrangai tirti trūkumas.

⁷⁸ Vizito į Kroatiją metu PNUSKOK pateikta informacija.

⁷⁹ 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 36.

⁸⁰ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: Kroatija, p. 10.

⁸¹ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: Kroatija, p. 10.

⁸² 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 44–45.

⁸³ Pvz., 2019 m. liepos 2 d. Konstitucinio Teismo sprendimas, U-III-673/2018. Šiuo sprendimu buvo panaikinti Administracinio teismo ir Aukštojo administracinio teismo sprendimai motyvuojant, be kita ko, tuo, kad teismai nenumatė efektyvios teisminės peržiūros.

⁸⁴ 2020 m. gruodžio 10 d. Aukštojo administracinio teismo sprendimas, Už – 2745/18-5.

⁸⁵ Įstatymo 5 straipsnyje nurodomi principai, kurių valstybės tarnautojai privalo laikytis vykdydami savo viešąsias pareigas – veikti sąžiningai, sąmoningai, atsakingai ir nešališkai, saugodami savo patikimumą ir orumą.

⁸⁶ Remiantis Aukštojo administracinio teismo sprendimu, Interesų konfliktų sprendimo komisija gali skirti sankcijas tik pagal to paties įstatymo 42 straipsnyje pateiktą pažeidimų sąrašą, o 5 straipsnio nuostatos į tą sąrašą neįtrauktos. 2020 m. gruodžio 10 d. Aukštojo administracinio teismo sprendimas, Už – 2745/18-5.

⁸⁷ Be to, Aukštojo administracinio teismo nutartis gali daryti poveikį panašioms šiuo metu Interesų konfliktų prevencijos komisijos vykdomiems procesams.

pabrėžė, kad Komisija gali tik nustatyti, ar yra pažeidimas, bet negali skirti sankcijų pagal Įstatymo 2 ir 5 straipsnius⁸⁸. Šiuo požiūriu GRECO rekomendavo peržiūrėti esamas sankcijas už Interesų konfliktų prevencijos įstatymo pažeidimus, siekiant užtikrinti, kad už visus pažeidimus būtų tinkamai baudžiama. Aukštajam administraciniam teismui priėmus sprendimą, pilietinė visuomenė išreiškė susirūpinimą dėl galimo Komisijos įgaliojimų skirti sankcijas sumažinimo⁸⁹. Interesų konfliktų sprendimo komisija išreiškė susirūpinimą dėl nenuoseklios teismo jurisprudencijos ir pasiūlė Nacionalinei prokuratūrai Aukščiausiąjame Teisme pradėti neeilinę Aukštojo administracinio teismo sprendimo peržiūrą siekiant tą sprendimą panaikinti; šis pasiūlymas buvo atmestas gegužės 14 d.⁹⁰ 2021 m. gegužės 27 d. Aukštasis administracinis teismas priėmė papildomą sprendimą dėl Įstatymo 5 straipsnio ir paliko galioti 2020 m. gruodžio 19 d. priimtą Administracinio teismo sprendimą⁹¹.

Vyriausybės nariams ir parlamento nariams skirtų etikos taisyklių nėra, o „sukamųjų durų“ reiškinys reguliuojamas tik iš dalies, kaip pažymėta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje⁹². Į vyriausybės narių⁹³ ir parlamento narių⁹⁴ etikos kodeksų nebuvimą dėmesį atkreipė GRECO⁹⁵ ir šioms rekomendacijoms įvykdyti imtasi tam tikrų veiksmų⁹⁶. Taisyklės dėl „sukamųjų durų“ reiškinio nebuvo sustiprintos ir jų taikymo sritis išlieka siaura⁹⁷. GRECO nusprendė, kad nuostatoje, kuria pareigūnams 12 mėnesių po valstybės tarnybos pabaigos draudžiama įsidarbinti privačiajame sektoriuje⁹⁸, nustatytas terminas yra per trumpas, ir rekomendavo pavesti Interesų konfliktų prevencijos komisijai atlikti tarpininkavimo vaidmenį šioje srityje.

Valstybės lygmens tarnautojų etikos kodeksas yra parengtas, tačiau vietos ir regionų lygmenų etikos kodeksų daugeliu atvejų nėra. Valstybės lygmens tarnautojų etikos

⁸⁸ GRECO, *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24 March 2020, para. 92.

⁸⁹ Europos piliečių forumo (GONG) laiškas GRECO „Komisijos negalima sužlugdyti“, 2021 m. vasario 4 d. (*Letter to GRECO: The Commission must not be destroyed*, 4 February 2021).

⁹⁰ 2021 m. vasario 3 d. Aukštasis administracinis teismas paskelbė pranešimą spaudai apie savo jurisprudenciją interesų konfliktų srityje pareiškdamas, kad administraciniai teismai yra kompetentingi vertinti ir užtikrinti Interesų konfliktų prevencijos komisijos sprendimų teisėtumą, taip pat užtikrinti fizinių bei juridinių asmenų ir kitų šalių teisių ir teisėtų interesų, kurie buvo pažeisti pavieniais viešųjų įstaigų sprendimais ar veiksmais, teisminę apsaugą. Teismas taip pat pažymėjo, kad kova su korupcija nereiškia, jog teismai privalo visus komisijos sprendimus nekritiškai ir besąlygiškai laikyti teisėtais, nes tokiu atveju pirmiau nurodytas administracinių teismų vaidmuo kontroliuoti viešųjų įstaigų priimtų sprendimų teisėtumą netektų prasmės. Aukštasis administracinis teismas, 2021 m. vasario 3 d. pranešimas spaudai.

2021 m. gegužės 14 d. Nacionalinė prokuratūra atmetė Komisijos iniciatyvą dėl 2020 m. gruodžio mėn. Aukštojo administracinio teismo sprendimo, nes susijęs asmuo (Zagrebo meras) per tą laiką mirė.

⁹¹ 2020 m. gegužės 27 d. Aukštojo administracinio teismo sprendimas, Usz – 2889/20-2.

⁹² 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 11.

⁹³ GRECO, *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24 March 2020, pp. 15-16.

⁹⁴ GRECO, *Fourth Evaluation Round: Addendum to the Second Compliance Report Croatia, Addendum to the Second Compliance Report Croatia*, 21 October 2020, p. 3.

⁹⁵ Vyksta parlamento narių etikos kodekso ir vyriausybės narių etikos kodekso rengimo parengiamieji darbai.

⁹⁶ Darbo grupė, atsakinga už parlamento narių etikos kodekso rengimą, po pirmininkų sesijoje įvykusių diskusijų išsiuntė projektą Konstitucijos, darbo tvarkos taisyklių ir politinės sistemos komitetui.

⁹⁷ GRECO, *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, p. 25.

⁹⁸ Interesų konfliktų prevencijos įstatymo 20 straipsnyje nustatyta, kad pareigūnai 12 mėnesių po tarnybos pabaigos negali įsidarbinti subjekte, su kuriuo turėjo tiesioginių ryšių.

kodeksas galioja nuo 2011 m.⁹⁹ Tačiau vietos lygmens valstybės tarnautojai turi atskirą etikos kodeksą tik jeigu vietos / regiono valdžia jį priėmė¹⁰⁰. Remiantis 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektu, vietos ir regionų valdžios lygmenimis galioja 142 etikos kodeksai. Strategijoje numatoma iki 2030 m. šį skaičių padidinti iki 576.

Nuo tada, kai buvo paskelbta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita, padaryta tam tikra pažanga lobistinės veiklos srityje, tačiau joje dar reikia priimti išsamius teisės aktus¹⁰¹. 2020–2024 m. vyriausybės programoje ir 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projekte numatoma priimti išsamius teisės aktus. Šiuo tikslu Teisingumo ministerijoje suburta darbo grupė¹⁰². GRECO taip pat akcentavo būtinybę reguliuoti lobistinę veiklą, nes jos rekomendacijos šioje srityje dar neįgyvendintos¹⁰³.

Daug skundų pateikta dėl viešųjų pirkimų procedūrų – šioje srityje tebekyla didelė korupcijos rizika. 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projekte viešieji pirkimai yra paminėti kaip korupcijos rizikos požiūriu pažeidžiama sritis¹⁰⁴. Valstybinė viešųjų pirkimų procedūrų priežiūros komisija yra nepriklausomas sprendimus priimančias organas (teismas), atsakingas už skundų dėl viešųjų pirkimų peržiūrą¹⁰⁵. Pastaraisiais metais jos darbo krūvis padidėjo: 2020 m. Valstybinėje viešųjų pirkimų procedūrų priežiūros komisijoje apeliacijos procedūra buvo vykdoma dėl 66 % viešųjų pirkimų¹⁰⁶. Itin svarbus Valstybinės viešųjų pirkimų procedūrų priežiūros komisijos vaidmuo taip pat pripažįstamas Kovos su korupcija strategijos projekte, kuriame numatoma toliau stiprinti jos teisinę sistemą¹⁰⁷. Svarbu, kad vykdant Valstybinės komisijos reformą būtų išsaugotas jos nepriklausomumas, visų pirma susijęs su Valstybinės komisijos narių skyrimu ir jiems skirtų drausminių priemonių taikymu, laikantis ES teisės ir atsižvelgiant į Europos Tarybos rekomendacijas¹⁰⁸. Remiantis 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo

⁹⁹ *Etički kodeks državnih službenika, Official Gazette 40/201.*

¹⁰⁰ 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 64.

¹⁰¹ Tokių išsamių taisyklių parlamento nariams ir aukščiausiojo lygio vykdomiesiems pareigūnams nebuvimas jau buvo pažymėtas 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, šalies skyriuje: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 11.

¹⁰² Vizito į Kroatiją metu iš Kroatijos vyriausybės gautas atsakymas raštu. 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 46, ir 2020–2024 m. Kroatijos Respublikos Vyriausybės programa, p. 45. Darbo grupę sudarys Kroatijos Respublikos Vyriausybės, Nacionalinės prokuratūros, Informacijos komisaro tarnybos, Interesų konfliktų sprendimo komisijos, Asmens duomenų apsaugos agentūros, Kroatijos lobistų asociacijos, pilietinės visuomenės organizacijų, „Transparency International“ ir GONG, taip pat akademinės bendruomenės atstovai. Dalyvauti darbo grupės veikloje taip pat gali būti pakviesta Kroatijos darbdavių asociacija ir profesinės sąjungos.

¹⁰³ GRECO, *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24 March 2020, p. 20.

¹⁰⁴ 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 23.

¹⁰⁵ Remiantis Valstybinės viešųjų pirkimų procedūrų priežiūros komisijos įstatymo 8 straipsniu, atsiradus laisvai valstybės tarnautojo vietai vyriausybė siūlo parlamentui kandidatus į Valstybinės komisijos narių postus nedalyvaujant nepriklausomai įstaigai. Parlamentas taip pat priima sprendimus dėl galimos narių drausminės atsakomybės.

¹⁰⁶ Vizito į Kroatiją metu Valstybinės viešųjų pirkimų procedūrų priežiūros komisijos pateikta informacija. Valstybinės viešųjų pirkimų procedūrų priežiūros komisijos 2020 m. metinė ataskaita dar nepaskelbta.

¹⁰⁷ 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 49.

¹⁰⁸ CM/Rec(2010) 12, 66 ir 69 punktai. Pagal ES teisę nepriklausomumo reikalavimas reiškia, kad teisėjams taikoma drausmine tvarka turi būti užtikrintos būtinos garantijos, kad tvarka nebūtų naudojama, kaip teismo sprendimų turinio politinės kontrolės sistema. Pvz., 2019 m. birželio 24 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija prieš Lenkiją*, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, 77 punktas, 2018 m. liepos 25 d. Sprendimas *LM*, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, 2016 m. liepos 5 d. Sprendimas *Ognyanov*, C-614/14, ECLI:EU:C:2016:514, ir 2019 m. vasario 12 d. Nutartis *RH*, C-8/19, ECLI:EU:C:2019:110.

projektu, viešųjų pirkimų teisės aktų sistema taip pat bus tobulinama stiprinant priežiūros mechanizmą ir didinant procedūrų skaidrumą¹⁰⁹.

Ombudsmeno tarnyba pradėjo gauti informatorių išorės pranešimus. Patvirtinus Informuotojų apie pažeidimus apsaugos aktą¹¹⁰, nuo 2019 m. Ombudsmeno tarnyba gali gauti pranešimus apie galimus nusižengimus ar pažeidimus. Kaip pranešė Ombudsmeno tarnyba, 2020 m. išnagrinėti 45 skundai¹¹¹. Per tą patį laikotarpį gavus informatorių pranešimų buvo nustatyti keli aukšto lygio korupcijos atvejai¹¹².

Siekiant sumažinti korupcijos riziką viešųjų pirkimų srityje per COVID-19 pandemiją, surengti nauji specialūs mokymai pareigūnams¹¹³. Kalbant apie baudžiamąjį persekiojimą, dėl pandemijos buvo atidėta tik tam tikra Nacionalinės prokuratūros veikla, o teisėsaugos institucijos dirbo dviem pamainomis, kad kuo labiau sumažintų kontaktų riziką¹¹⁴. Be to, Ekonomikos ir darnaus vystymosi ministerija paskelbė specialias rekomendacijas, kuriomis siekiama sustiprinti viešųjų pirkimų sistemą pandemijos aplinkybėmis¹¹⁵.

III. ŽINIASKLAIDOS PLIURALIZMAS IR ŽINIASKLAIDOS LAISVĖ

Saviraiškos ir informacijos laisvė yra įtvirtinta Konstitucijoje¹¹⁶, o žiniasklaidos pliuralizmas užtikrinamas įvairiais įstatymais, visų pirma Elektroninės žiniasklaidos aktu ir Žiniasklaidos aktu. Juose numatoma nepriklausoma žiniasklaidos reguliavimo institucija Elektroninės žiniasklaidos agentūra (AEM) ir garantuojama galimybė visuomenei susipažinti su informacija apie žiniasklaidos nuosavybės teises. Apskritai prieigos prie informacijos ir viešų dokumentų sistema yra sukurta¹¹⁷. Laukiama, kol bus priimtas peržiūrėtas Elektroninės žiniasklaidos aktas, kuriuo į nacionalinę teisę bus perkelta peržiūrėta Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva (AŽPD)¹¹⁸. Be to, vyriausybė ketina atnaujinti Kroatijos žiniasklaidos įstatymų sistemos antrąjį ramstį, t. y. Žiniasklaidos aktą, pasiūlymo laukiama iki 2021 m. pabaigos¹¹⁹.

¹⁰⁹ 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos pasiūlymo projektas, p. 51.

¹¹⁰ Informuotojų apie pažeidimus apsaugos aktas.

¹¹¹ 13 iš jų buvo pateikti 2019 m., bet buvo nagrinėjami ir 2020 m.

¹¹² *Telegram*, Ovo je bomba. Telegram otkriva tajnu snimku: ovako HDZ-ov gradonačelnik Požege diktira koje firme moraju dobiti poslove, 2021 m. sausio 12 d.; *Večernji list*, Dosje o Bandičevoj poskupjeljoj Žičari: Laži, aneksi, tužbe ljubavne afere, osvete..., 2020 m. lapkričio 29 d.; *Večernji list*, USKOK i PNUSKOK provode izvide o sljemenskoj žičari, 2020 m. lapkričio 27 d.

¹¹³ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 24.

¹¹⁴ Vizito į Kroatiją metu PNUSKOK pateikta informacija.

¹¹⁵ Ekonomikos, verslumo ir amatų ministerijos rekomendacija dėl viešųjų pirkimų garantijų numatymo ir suteikimo klausimo susiklosčius naujai padėčiai, susijusiai su koronaviruso protrūkiu (<http://www.javnabava.hr/default.aspx?id=7221>), ir Ekonomikos, verslumo ir amatų ministerijos rekomendacija dėl privalomo viešo proceso įgyvendinimo susiklosčius naujai padėčiai, susijusiai su koronaviruso protrūkiu (<http://www.javnabava.hr/default.aspx?id=7220>).

¹¹⁶ Kroatijos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnis.

¹¹⁷ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje.

¹¹⁸ Direktyva (ES) 2018/1808, kuria, atsižvelgiant į kintančias rinkos realijas, iš dalies keičiama Direktyva 2010/13/ES dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų tam tikrų nuostatų, susijusių su audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimu, derinimo (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva).

¹¹⁹ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 28. Pagal 2021 m. pasaulio spaudos indeksą Kroatija užima 56 vietą pasaulyje ir 22 vietą tarp ES valstybių narių (organizacija „Žurnalistai be sienų“, Kroatija). 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos ataskaitoje

Potencialiems Elektroninės žiniasklaidos agentūros valdančiojo organo nariams numatomi nauji kvalifikacijos reikalavimai. Agentūrai vadovauja direktorius, kuris taip pat vadovauja agentūros valdančiajam organui – Elektroninės žiniasklaidos tarybai. Agentūros finansinis nepriklausomumas užtikrintas, nes ji priklauso nuo pajamų, gaunamų teikiant elektroninės žiniasklaidos paslaugas¹²⁰. Tarybos narius, paskelbus viešą kvietimą teikti kandidatūras, vyriausybės siūlymu paprasta balsų dauguma skiria parlamentas¹²¹. Tai, kad tarybos nariai gali būti vėl skiriami kelioms penkerių metų kadencijoms, taip pat lemiamą parlamento daugumos įtaką skiriant šio organo narius, buvo paminėti kaip veiksniai, galintys pakenkti reguliavimo institucijos politiniam nepriklausomumui¹²². Elektroninės žiniasklaidos akto projektu vyriausybė ketina nustatyti papildomus reikalavimus dėl galimų tarybos narių išsilavinimo, įgūdžių ir profesinės patirties¹²³.

Nepriklausomos žiniasklaidos saviregulavimo tarybos, kuri atstovautų tiek spaudos ir naujienų žiniasklaidos sektoriui, tiek leidėjų ir žurnalistų asociacijoms, nėra. Kroatijos žurnalistų asociacijos savarankiškai parengtas etikos kodeksas taikomas asociacijoje atstovaujamiems žurnalistams ir, atrodo, jis nėra pakankamai pripažintas, kad praktiškai apsaugotų žurnalistus¹²⁴. Kultūros ir žiniasklaidos ministerija, atsižvelgdama į naujo Žiniasklaidos akto pasiūlymą, svarsto galimybę paremti nepriklausomos žiniasklaidos saviregulavimo tarybos sudarymą¹²⁵.

Numatoma toliau tobulinti informacijos apie žiniasklaidos nuosavybės teises skaidrumo sistemą. Peržiūrimo Elektroninės žiniasklaidos akto projekte vyriausybė ketina užtikrinti, kad prieinama informacija būtų išsamesnė, reikalaujama įtraukti išrašą iš tikrųjų savininkų registro ir registruoti elektroninius leidinius¹²⁶. Šiuo metu informacija apie audiovizualinės ir skaitmeninės žiniasklaidos nuosavybę skelbiama Elektroninės žiniasklaidos agentūros svetainėje. Informaciją apie spausdintinę žiniasklaidą renka Prekybos rūmai, ji skelbiama Oficialiajame leidinyje¹²⁷. Pagal 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos taikomą žiniasklaidos nuosavybės skaidrumo rodiklį rizika laikoma vidutine, vadinasi, pagal dabartinę sistemą tikrojo savininko tapatybę galima nuslėpti¹²⁸. Suinteresuotųjų subjektų teigimu, Elektroninės žiniasklaidos agentūros vedamame registre gali būti spragų, susijusių su

nurodyta, kad rizika pagrindinės apsaugos, socialinės įtraukties ir politinio nepriklausomumo srityse yra vidutinė, o pagal rinkos pliuralizmo rodiklį vertinama rizika – didelė (*2021 Media Pluralism Monitor*, p. 8).

¹²⁰ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 9. *2021 Media Pluralism Monitor*, p. 10.

¹²¹ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 28.

¹²² Iš Taikos tyrimų centro ir Kroatijos tarptautinio piliečių solidarumo platformos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 3–4; 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 13; iš Kroatijos žurnalistų asociacijos ir Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 14–15. Reikėtų pažymėti, kad iki šiol, esant skirtingai parlamentinei daugumai, pakartotinai buvo paskirti trys tarybos nariai.

¹²³ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 28.

¹²⁴ *2021 Media Pluralism Monitor*, p. 11.

¹²⁵ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 28.

¹²⁶ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 30.

¹²⁷ Informacija, gauta lankantis Kroatijoje; iš Kroatijos žurnalistų asociacijos ir Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 17.

¹²⁸ *2021 Media Pluralism Monitor*, p. 10. Iš Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos ataskaitos matyti, kad pagal naujienų žiniasklaidos koncentracijos, interneto platformų koncentracijos ir konkurencijos vykdymo užtikrinimo bei žiniasklaidos gyvybingumo rodiklius vertinama rizika – didelė.

elektroninių leidinių aprėptimi¹²⁹. Remiantis 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos ataskaita, Kroatijoje didelės rinkos dalys įvairiuose rinkos segmentuose tenka pirmaujančioms žiniasklaidos priemonėms¹³⁰.

Nors yra nustatytos pagrindinės taisyklės dėl valstybės reklamos¹³¹, suinteresuotieji subjektai praneša, kad dėl jos neretai nukenčia žiniasklaidos priemonių politinis nepriklausomumas, visų pirma vietos lygmeniu¹³². Elektroninės žiniasklaidos akte nustatyta, kad valdžios institucijos ir didžiaja dalimi valstybės valdomos įmonės privalo 15 % savo metinių lėšų, skirtų savo paslaugų ar veiklos populiarinimui, panaudoti reklamai regionų ar vietos televizijos ar radijo laidose¹³³. 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos ataskaitoje daroma išvada, kad pagal dabartinę sistemą „transliuotojai neretai priklauso nuo regioninės ir vietos politikos, o laikraščiai dažnai remia politiką ir pažiūras atsižvelgdami į politinę savininkų pakraipą“¹³⁴. Visų pirma, dažnai laikoma, kad regionų ir vietos žiniasklaidos priemonės labai priklauso nuo vietos valdžios institucijų reklamos ir tai sudaro galimybę daryti neigiamą įtaką redakcijos nepriklausomumui¹³⁵.

Kroatijos valdžios institucijos ėmėsi tam tikrų konkrečių su žiniasklaida susijusių priemonių COVID-19 pandemijos poveikiui sumažinti. Dėl pandemijos sumažėjo laikraščių pardavimas ir pajamos iš reklamos, daugelis žiniasklaidos priemonių bendrovių sumažino atlyginimus ir atleido darbuotojus¹³⁶. Ypač didelį poveikį patyrė laisvai samdomi žurnalistai¹³⁷. Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos nuomone, žurnalistų darbo sąlygos per pandemiją gerokai pablogėjo¹³⁸. Žiniasklaidos įmonės turėjo galimybę pasinaudoti vyriausybės siūlomomis bendros paramos programomis. Reaguodama į suinteresuotųjų subjektų raginimą padėti, vyriausybė per Elektroninės žiniasklaidos agentūrą paskelbė viešą kvietimą padėti laisvai samdomiems žurnalistams ir ne visą darbo dieną dirbantiems žiniasklaidos darbuotojams¹³⁹.

¹²⁹ Iš Taikos tyrimų centro ir Kroatijos tarptautinio piliečių solidarumo platformos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 5.

¹³⁰ 2021 Media Pluralism Monitor, pp. 10–11. Remiantis Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos ataskaitoje vertinamais duomenimis, „2019 m. 4 didžiausių audiovizualinės žiniasklaidos priemonių savininkams teko 96 proc. rinkos. 2020 m. 4 didžiausių audiovizualinės žiniasklaidos priemonių savininkams teko 56 proc. auditorijos. 2019 m. 4 didžiausių radijo stočių savininkams teko 70 proc. rinkos dalis, o 2020 m. – 39 proc. auditorijos. 2019 m. 4 didžiausių laikraščių savininkams teko 71 proc. rinkos dalis.“ (2021 Media Pluralism Monitor, p. 10).

¹³¹ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 13.

¹³² Iš Kroatijos žurnalistų asociacijos ir Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 16–17. Vizito į Kroatiją metu gauta informacija.

¹³³ Peržiūrimo Elektroninės žiniasklaidos akto projektu ketinama įtraukti ir elektroninius leidinius (nustatant įpareigojimą atitinkamą informaciją atskleisti internete).

¹³⁴ 2021 Media Pluralism Monitor, p. 12.

¹³⁵ Iš Kroatijos žurnalistų asociacijos ir Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 16–17. Vizito į Kroatiją metu gauta informacija.

¹³⁶ Vizito į Kroatiją metu Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos pateikta informacija.

¹³⁷ Organizacija „Žurnalistai be sienų“, Kroatija; vizito į Kroatiją metu gauta informacija.

¹³⁸ Vizito į Kroatiją metu Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos pateikta informacija.

¹³⁹ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 29; vizito į Kroatiją metu iš Kroatijos kultūros ir žiniasklaidos ministerijos gauta informacija.

Galimybė susipažinti su informacija užtikrinama pagal įstatymą, bet valdžios institucijos, nagrinėdamos žurnalistų prašymus, vis dar labai vėluoja¹⁴⁰. Teisės gauti informaciją akto¹⁴¹ įgyvendinimą užtikrina informacijos komisaras ir jo tarnyba. Daugeliu atvejų, siekiant užtikrinti, kad gavus žurnalistų prašymus leisti susipažinti su informacija būtų imamasi veiksmų, reikia, kad tiesiogiai įsikištų Informacijos komisaro tarnyba¹⁴². Remiantis 2021 m. Žiniasklaidos pliuralizmo observatorijos ataskaita rizika, susijusi su teisės į informaciją apsauga, yra vidutinė¹⁴³. GRECO rekomendavo, kad reikėtų imtis priemonių sustiprinti informacijos komisaro sprendimų vykdymo užtikrinimą, kaip numatyta akte¹⁴⁴.

Žurnalistų apsaugos teisinė sistema nustatyta, bet žurnalistai ir toliau yra neapykanta kurstančios kalbos ir grasinimų taikinys ir internete, ir realiaame gyvenime¹⁴⁵. Keli dėmesio sulaukę atvejai buvo susiję su politikų žodiniais išpuoliais prieš žurnalistus; tai pabrėžia įtampą kai kurių politikų santykiuose su žiniasklaida¹⁴⁶. Be to, suinteresuotieji subjektai išreiškė didelį susirūpinimą dėl Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos ir Kroatijos žurnalistų asociacijos atstovų, dirbančių Kroatijos radijuje ir televizijoje, įtariamo atleidimo arba grasinimo juos atleisti¹⁴⁷. Nuo 2020 m. spalio mėn. Europos Tarybos platformoje žurnalistikos apsaugai ir žurnalistų saugumui skatinti užregistruoti penki perspėjimai, susiję su įvykiais Kroatijoje, visų pirma su grasinimais žurnalistams ar jų įžeidimo atvejais, taip pat žiniasklaidos priemonei pareikštu ieškiniu dėl šmeižto¹⁴⁸. Nors 2020 m. fizinių išpuolių prieš žurnalistus atvejų buvo, atrodo, kad tai nėra plačiai paplitęs susirūpinimą keliantis reiškinys, ir policija dėl tokių atvejų imasi tolesnių veiksmų¹⁴⁹.

¹⁴⁰ 2021 Media Pluralism Monitor, p. 9; 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 15; iš Kroatijos žurnalistų asociacijos ir Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 20.

¹⁴¹ Teisės gauti informaciją aktas.

¹⁴² Iš Kroatijos žurnalistų asociacijos ir Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 20; vizito į Kroatiją metu Informacijos komisaro tarnybos pateikta informacija.

¹⁴³ 2021 Media Pluralism Monitor, p. 9.

¹⁴⁴ GRECO, *Fifth evaluation round - Evaluation Report on Croatia on preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24 March 2020, p.19.

¹⁴⁵ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: teisinės valstybės principo taikymo padėtis Kroatijoje, p. 14. Reporters without Borders, Croatia; European Centre for Press and Media Freedom, *Platform on mapping media freedom*; 2021 Media Pluralism Monitor, p. 15.

¹⁴⁶ Vizito į Kroatiją metu gauta informacija; European Centre for Press and Media Freedom, *Mapping Media Freedom*; Council of Europe, *Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists* (2021), Croatian President Milanovic verbally attacked HRT journalists, no. 89/2021.

¹⁴⁷ Council of Europe, *Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists* (2021), President of Croatian Journalists' Union Maja Sever Threatened with Dismissal, no. 40/2021; Kroatijos žurnalistų asociacija, „Bačičiaus vykdomas Kroatijos žurnalistų asociacijos ir Žurnalistų sąjungos lyderių persekiojimas – naujas smūgis žiniasklaidos laisvei“, 2021 m. kovo 13 d. (Croatian Journalists' Association, *Bačić's persecution of the leaders of the CJA and the Journalists' Union is a new blow to media freedom*, 13 March 2021).

¹⁴⁸ Council of Europe, *Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists*. Kai buvo rengiama ši ataskaita, Kroatijos valdžios institucijos pateikė atsakymus dėl trijų iš penkių atvejų (paskutiniai du atvejai buvo užregistruoti atitinkamai 2021 m. balandžio ir gegužės mėn.). Keturi iš tų atvejų buvo priskirti prie kategorijos „Priekabiavimas prie žurnalistų ir jų bauginimas“, o vienas – prie kategorijos „Kiti veiksmai, darantis atgrasantį poveikį žiniasklaidos laisvei“.

¹⁴⁹ Iš Osservatorio Balcani Caucaso Transeuropa gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 9; vizito į Kroatiją metu gauta informacija.

Rimtą susirūpinimą vis dar kelia žurnalistams pareiškiama strateginiai ieškiniai dėl visuomenės dalyvavimo (SLAPP)¹⁵⁰. 2021 m. balandžio mėn. Kroatijos žurnalistų asociacijai atlikus tyrimą, nustatyta, kad dėl žurnalistų ir žiniasklaidos Kroatijoje nagrinėjami 924 ieškiniai¹⁵¹ (palyginti su 905 2020 m.¹⁵²). Asociacija pabrėžia, kad šie ieškiniai daro didelį poveikį atitinkamoms žiniasklaidos priemonėms ir kelia grėsmę, visų pirma, mažesnių vietos žiniasklaidos priemonių išlikimui ir laisvai samdomiems žurnalistams¹⁵³. Tarp tokių atvejų pavyzdžių – žymių politikų ar valstybės pareigūnų ieškiniai žurnalistams¹⁵⁴. Nors teismas dažnai priima atitinkamiems žurnalistams palankius sprendimus¹⁵⁵, SLAPP kelia žurnalistams didelę finansinę riziką ir gali turėti nemažą bauginantį poveikį. Daugelis SLAPP bylų prieš žurnalistus yra pagrįsta kaltinimais dėl šmeižto¹⁵⁶. Suinteresuotieji subjektai prašė vyriausybės išspręsti šį klausimą, be kita ko, dekriminalizuoti šmeižtą¹⁵⁷. Kroatijos valdžios institucijos sudarė ekspertų grupę, kuriai pavesta teikti rekomendacijas dėl kovos su SLAPP politikos iniciatyvų.

IV. KITI INSTITUCINIAI KLAUSIMAI, SUSIJĘ SU STABDŽIŲ IR ATSVARŲ SISTEMA

Kroatijos valdymo sistema yra parlamentinė, jos parlamentą sudaro vieni rūmai, o Konstitucinis Teismas gali atlikti *ex post* konstitucingumo kontrolę, taip pat ir konkrečiose bylose pagal konstitucinį skundą. Įstatymų projektus gali teikti bet kuris parlamento arba vyriausybės narys. Stabdžių ir atsvarų sistemoje tam tikrą vaidmenį atlieka tokios nepriklausomos įstaigos, kaip Tautos ombudsmeno tarnyba, atsakinga už žmogaus teisių ir laisvių skatinimą ir apsaugą, Informacijos komisaro tarnyba ir Lyčių lygybės ombudsmeno tarnyba¹⁵⁸, veikianti kaip lygybės institucija.

Nors viešos konsultacijos yra įtvirtintos teisėkūros procedūrose, suinteresuotųjų subjektų nuomone, piliečių dalyvavimas yra labiau formalus nei tikras. Viešos konsultacijos rengiamos per centrinę valstybės e. konsultacijų portalą „e-Consultations“.

¹⁵⁰ Vizito į Kroatiją metu gauta informacija; iš Zagrebo žmogaus teisių namų gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 8.

¹⁵¹ Kroatijos žurnalistų asociacija, „Kroatijoje šiuo metu dėl žurnalistų ir žiniasklaidos nagrinėjami bent 924 ieškiniai“, 2021 m. balandžio 16 d. (Croatian Journalists' Association, *At least 924 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 16 April 2021).

¹⁵² Kroatijos žurnalistų asociacija, „Kroatijos žurnalistų asociacijos apklausa: Kroatijoje šiuo metu dėl žurnalistų ir žiniasklaidos nagrinėjami daugiau kaip 905 ieškiniai“, 2020 m. gegužės 1 d. (Croatian Journalists' Association, *CJA's poll: over 905 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 1 May 2020).

¹⁵³ Kroatijos žurnalistų asociacija, „Kroatijoje šiuo metu dėl žurnalistų ir žiniasklaidos nagrinėjami bent 924 ieškiniai“, 2021 m. balandžio 16 d. (Croatian Journalists' Association, *At least 924 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 16 April 2021).

¹⁵⁴ Pvz., Council of Europe, *Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists (2021)*, *Defamation Lawsuit against INDEX d.o.o., no. 80/2021*; European Centre for Press and Media Freedom, *Platform on mapping media freedom*; Kroatijos žurnalistų asociacija, „Kroatijoje šiuo metu dėl žurnalistų ir žiniasklaidos nagrinėjami bent 924 ieškiniai“, 2021 m. balandžio 16 d. (Croatian Journalists' Association, *At least 924 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 16 April 2021).

¹⁵⁵ Organizacija „Žurnalistai be sienų“, Kroatija. Vizito į Kroatiją metu gauta informacija.

¹⁵⁶ *2021 Media Pluralism Monitor*, p. 9; Kroatijos žurnalistų asociacija, „Kroatijoje šiuo metu dėl žurnalistų ir žiniasklaidos nagrinėjami bent 924 ieškiniai“, 2021 m. balandžio 16 d. (Croatian Journalists' Association, *At least 924 lawsuits against journalists and the media currently active in Croatia*, 16 April 2021); vizito į Kroatiją metu gauta informacija.

¹⁵⁷ Iš Kroatijos žurnalistų asociacijos ir Kroatijos žurnalistų profesinės sąjungos gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 18; vizito į Kroatiją metu gauta informacija.

¹⁵⁸ Reikėtų pažymėti, kad lyčių lygybės ombudsmeno įgaliojimai gali būti panaikinti, jeigu parlamentas atmes jo metinę ataskaitą.

Viešas konsultacijas koordinuoja ir e. konsultacijų portalą administruoja Vyriausybės teisėkūros tarnyba. Per metus rengiamų viešų konsultacijų skaičius apskritai didėja¹⁵⁹. Vykdydama įprastą veiklą Informacijos komisaro tarnyba stebėjo, kaip vyko konsultacijos 2020 m.¹⁶⁰ Kaip ankstesniais metais, pažeidimai daugiausia buvo susiję su konsultacijos trukme ir nepakankamu termino sutrumpinimo pagrindimu. Be to, yra ir skundų, susijusių su vykusios konsultacijos ataskaitos nepaskelbimu ir viešų konsultacijų planų nepatvirtinimu ar nepaskelbimu. Be to, suinteresuotieji subjektai mano, kad viešos konsultacijos, be kita ko, su pilietine visuomene ir nevyriausybinėmis organizacijomis, yra labiau formalios, o ne tikros¹⁶¹. 2021 m. e. konsultacijų portalą numatoma tobulinti, siekiant pirmiausia išplėsti ir atnaujinti esamas funkcijas.

Numatoma patobulinti reguliavimo politikos įgyvendinimą. 2021 m. kovo mėn. vyriausybės Teisėkūros tarnyba pradėjo techninės paramos projektą¹⁶², kad padidintų analitinius pajėgumus taikyti tinkamas metodines priemones ir procesus įgyvendinant *ex ante* ir *ex post* reguliavimo poveikio vertinimus (RIA). Vykdamas projektą būtų skleidžiama susijusi metodika ir procesai daugumoje atitinkamų viešųjų įstaigų, rengiant mokymus su reguliavimo poveikio vertinimo sistema susijusiems pagrindiniams subjektams ir suinteresuotiesiems subjektams, pavyzdžiui, už šią sritį atsakingoms ministerijoms. Taip siekiama padidinti bendrus pajėgumus ir pagerinti reguliavimo veiklos rezultatus, tačiau problemas, susijusias su antrinės teisės aktų neįtraukimu ir ribotais išteklių vietos ir regionų lygmenimis, gali būti sunku išspręsti¹⁶³. Vis dar nustatoma su RIA įgyvendinimu susijusių trūkumų. RIA daugiausia atlieka ministerijos, o vyriausybės Teisėkūros tarnyba rengia mokymus metodikos ir teisės aktų rengimo klausimais. Vyriausybės Teisėkūros tarnybos įgaliojimai apima tik pirminės teisės aktų poveikio vertinimų tikrinimą. Todėl pagalbiniai reglamentai netikrinami, išskyrus jų poveikį MVĮ¹⁶⁴. Be to, valdžios institucijoms ir, visų pirma, vietos ir regionų valdžios institucijoms, trūksta žmogiškųjų išteklių ar patirties, kad jos galėtų efektyviai įgyvendinti reguliavimo politiką¹⁶⁵.

Su COVID-19 pandemija susijusios priemonės buvo priimtos remiantis du kartus iš dalies pakeistu infekcinių ligų įstatymu. Kroatija nebuvo paskelbusi ekstremaliosios situacijos. Vietoj to kovos su COVID-19 pandemija priemonės buvo priimamos remiantis Gyventojų apsaugos nuo infekcinių ligų įstatymu ir Civilinės saugos sistemos įstatymu; nuo pandemijos pradžios jie abu buvo po du kartus iš dalies pakeisti¹⁶⁶. Tiek iš dalies pakeistos

¹⁵⁹ 2019 m. surengta iš viso 1 031 vieša konsultacija, šis skaičius kasmet auga (2012 m. buvo tik 144 konsultacijos). 2020 m. per portalą surengta iš viso 761 konsultacija, kurioje dalyvavo 7 211 naudotojų. Iš viso gauta 21 798 pastabos, iš kurių iki 2021 m. gegužės mėn. buvo priimta 3 321 pastaba, 2 057 pastabos buvo priimtos iš dalies, 4 902 pastabos nebuvo priimtos, į 10 519 pastabų atsižvelgta ir į 999 pastabas neatsakyta. Vidutinė konsultacijos trukmė 2020 m. dėl visų rūšių taisyklių / nuostatų buvo 17 dienų. Vyriausybės Teisėkūros tarnybos duomenys.

¹⁶⁰ <https://www.pristupinfo.hr/dokumenti-i-publikacije/izvjesca-o-provedbi-zppi/>.

¹⁶¹ Iš Taikos tyrimų centro (CMS) ir Kroatijos tarptautinio piliečių solidarumo platformos (CROSOL) gauti atsakymai rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 8. Iš Europos piliečių forumo (GONG) gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 19. Iš Tarptautinės lesbiečių ir gėjų asociacijos Europos skyriaus gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 18. Iš Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 82.

¹⁶² Techninės paramos priemonė 21HR31 „Reguliavimo poveikio vertinimo įgyvendinimo stiprinimas“.

¹⁶³ *OECD Reviews of Regulatory Reforms, 2019, Regulatory Policy in Croatia: Implementation is Key*, p. 105.

¹⁶⁴ Reguliavimo poveikio vertinimo aktas, Reguliavimo poveikio vertinimo įgyvendinimo reglamentas, Poveikio MVĮ tyrimo įgyvendinimo reglamentas ir Reguliavimo poveikio vertinimo strategija.

¹⁶⁵ *OECD Reviews of Regulatory Reforms, Regulatory Policy in Croatia: Implementation is Key, 2019*, p.105.

¹⁶⁶ Parlamentas priėmė pakeitimus 2020 m. balandžio ir gruodžio mėn.

teisinės sistemos, tiek konkrečių ribojamųjų priemonių konstitucingumas ir teisėtumas buvo užginčyti Konstituciniame Teisme, o šis patvirtino jų suderinamumą su Konstitucija. Teismas taip pat nagrinėjo fizinių asmenų prašymus peržiūrėti tam tikrų susijusių sprendimų, kuriuos priėmė Civilinės saugos institucija, konstitucingumą ir teisėtumą. Teismas patvirtino jų teisėtumą ir pripažino, kad jų tikslas, t. y. apsaugoti piliečių gyvybę ir sveikatą, yra teisėtas ir kad jie yra būtini tam tikslui pasiekti. Atskiruose jo paties iniciatyva pradėtuose procesuose jis konstatavo, kad viena Civilinės saugos institucijos priimta priemonė neatitinka proporcingumo reikalavimo¹⁶⁷.

Konstitucinis Teismas nusprendė, kad parlamentas turėtų rasti alternatyvių būdų garantuoti parlamento narių dalyvavimą COVID-19 pandemijos metu. Parlamentas tęsė darbą COVID-19 pandemijos metu ir po 2020 m. gruodžio mėn. įvykusio žemės drebėjimo. 2020 m. balandžio mėn. buvo iš dalies pakeistos darbo tvarkos taisyklės, pagal kurias buvo apribotas ypatingomis situacijomis vienu metu balsavimo salėje galinčių būti parlamento narių skaičius ir dar labiau sutrumpinta diskusijų trukmė. 2020 m. spalio mėn. Konstitucinis Teismas paskelbė šiuos pakeitimus nekonstituciniais ir konstatavo, kad yra techninių galimybių organizuoti parlamento darbą taip, kad parlamento narių dalyvavimas plenarinėse sesijose ir kitose diskusijose nebūtų ribojamas. 2020 m. lapkričio mėn. buvo priimtas naujas darbo tvarkos taisyklių pakeitimas siekiant užtikrinti, kad visi parlamento nariai galėtų dalyvauti diskusijose. Plenarinės sesijos organizuojamos vienu metu keliose salėse, be kita ko, naudojant nuotolinės prieigos priemones. Tačiau IT sistemoje neįmanoma užregistruoti pavienių parlamento narių balsų ir dalyvauti nuotoliniu būdu leidžiama tik nariams, kurie laikosi saviizoliacijos arba izoliacijos reikalavimų. Kalbant apie COVID-19 priemonių parlamentinę priežiūrą, 2020 m. gruodžio mėn. parlamentas paprašė vyriausybės tris kartus per metus, kol galioja sprendimas dėl paskelbtos epidemijos, jam teikti Gyventojų apsaugos nuo infekcinių ligų akto įgyvendinimo poveikio ataskaitą¹⁶⁸. 2021 m. sausio mėn. vyriausybė pateikė pirmąją 2020 m. kovo mėn. – 2021 m. sausio mėn. laikotarpio ataskaitą; ją parlamentas priėmė balsų dauguma. Kalbant apie teisėkūros procesą, nuo 2020 m. sausio mėn. iki 2021 m. kovo mėn. 51 % (t. y. mažiau nei 2019 m.) visų įstatymų buvo priimta skubos tvarka¹⁶⁹. Nemažai šių įstatymų buvo susiję su COVID-19 pandemija.

Tautos ombudsmenas pradėjo vykdyti savo naujus įgaliojimus. 2020 m. parlamentas priėmė naujas ombudsmeno darbo tvarkos taisykles, pagal kurias Ombudsmeno tarnyboje buvo sukurtas naujas departamentas informatoriams apsaugoti ir paskirtas vienas papildomas darbuotojas šioms užduotims vykdyti¹⁷⁰. Tautos ombudsmeno duomenimis, Vidaus reikalų ministerija ir toliau atsisako suteikti ombudsmenui galimybę susipažinti su informacija apie elgesį su neteisėtais migrantais¹⁷¹. Šiuo požiūriu ombudsmenas ir Vidaus reikalų ministerija

¹⁶⁷ 2020 m. rugsėjo 14 d. Konstitucinio Teismo sprendimas U-II-2379/2020.

¹⁶⁸ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 36.

¹⁶⁹ Nors tokių įstatymų dalis sumažėjo nuo maždaug 82 % 2014 m. iki 28 % 2016 m., 2019 m. ji vėl padidėjo maždaug iki 56 %.

¹⁷⁰ Iš Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo (ENNHRI) gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 78.

¹⁷¹ Pagal Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą fakultatyvaus protokolo (OPCAT) 4, 19 ir 20 straipsnius ir Nacionalinio prevencijos mechanizmo įstatymo 3 ir 5 straipsnius, vykdydamas įgaliojimus pagal nacionalinį prevencijos mechanizmą, ombudsmenas yra įgaliotas iš anksto nepranešęs lankytis vietose, kuriose yra arba gali būti sulaikytų asmenų, ir laisvai susipažinti su informacija apie elgesį su jais. Apie tokią praktiką kelis kartus buvo informuotas parlamentas, o 2019 ir 2020 m. ombudsmeno metinėse ataskaitose Vidaus reikalų ministerijai buvo pateikta rekomendacija užtikrinti galimybę Ombudsmeno tarnybos ir nacionalinio prevencijos mechanizmo darbuotojams, laikantis OPCAT, Nacionalinio prevencijos mechanizmo įstatymo ir Ombudsmeno akto

toliau diskutuoja dėl prieigos prie informacijos suteikimo Ombudsmeno tarnybos atstovams remiantis atitinkamų nacionalinės teisės aktų aiškinimu. Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklo rekomendacijos¹⁷², kuriomis siekiama nacionalinėms institucinėms struktūroms, kaip antai ombudsmenui, užtikrinti galimybę susipažinti su informacija, kad galėtų užtikrinti nepriklausomus, tinkamus ir sparčius tyrimus, yra ypač aktualios atsižvelgiant į įtarimus dėl neteisėto migrantų grąžinimo prie išorės sienų¹⁷³ ir siekį užtikrinti, kad būtų visuomet gerbiama pagrindinė teisė. Bendradarbiaudamos su Europos Komisija, ES agentūromis ir atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant ombudsmeną, Kroatijos valdžios institucijos sukūrė nepriklausomą sienų kontrolės stebėsenos mechanizmą, kuris įsigaliojo 2021 m. birželio 8 d.

Vyriausybė dar rengia 2021–2027 m. nacionalinį pilietinės visuomenės plėtrai palankios aplinkos kūrimo ir užtikrinimo planą¹⁷⁴. Kaip nurodyta 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje, numatomu nacionaliniu planu ketinama toliau tobulinti teisinės, finansinės ir institucinės paramos sistemą, skirtą pilietinės visuomenės organizacijų veiklai, kuri laikoma svarbia Kroatijos socialinei bei ekonominei plėtrai ir atitinkamos ES ir tarptautinės politikos formavimui ir įgyvendinimui. Vyriausybės Bendradarbiavimo su NVO tarnyba planuoja skelbti viešą kvietimą pilietinės visuomenės organizacijoms dalyvauti ekspertų darbo grupės veikloje. Vyriausybės kanceliarija ir toliau organizuoja atvirų durų dienas NVO¹⁷⁵. Pilietinės visuomenės erdvė Kroatijoje laikoma susiaurinta¹⁷⁶. 2020 m. Ombudsmeno tarnyba pradėjo bylą dėl pilietinės visuomenės erdvės ir žmogaus teisių gynėjų COVID-19 pandemijos kontekste¹⁷⁷.

nuostatų, iš anksto nepranešus laisvai susipažinti su duomenimis apie neteisėtus migrantus. Iš ENNHRI gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 78–79.

¹⁷² Nacionalinės ataskaitos, kurias parengė Prancūzijos nacionalinė žmogaus teisių institucija (CNCDH), Kroatijos, Graikijos, Serbijos ir Slovėnijos nacionalinės žmogaus teisių institucijos [datą nurodyti vėliau].

¹⁷³ Asylum Information Database, *Country Report Croatia, 2020 update*.

¹⁷⁴ 2020 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaita. Šalies skyrius: Kroatija, p. 16–17.

¹⁷⁵ Iš Kroatijos gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, p. 39–40.

¹⁷⁶ CIVICUS reitingas. Reitingai nustatomi pagal penkių kategorijų skalę: atvira, susiaurinta, apsunkinta, suvaržyta ir uždara.

¹⁷⁷ Iš ENNHRI gautas atsakymas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos, p. 80.

I priedas. Abėcėlinis šaltinių sąrašas*

* Atsakymų, gautų per konsultacijas dėl 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos, sąrašas pateikiamas <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.

- 2019 m. liepos 2 d. Konstitucinio Teismo sprendimas U-III-673/2018, <https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/fOdluka.xsp?action=openDocument&documentId=C12570D30061CE54C125842D00218646>.
- 2019 m. rugsėjo 12 d. Aukštojo administracinio teismo sprendimas Už-1948/19-2, <https://www.sukobinteresa.hr/sites/default/files/akti/2019/p-73-18-19-27.pdf>.
- 2020 m. gegužės 27 d. Aukštojo administracinio teismo sprendimas Už – 2889/20-2, https://www.sukobinteresa.hr/sites/default/files/akti/2021/andrej_plenkovic_p-381-18_presuda_visokog_upravnog_suda_usz-2889-20.pdf.
- 2020 m. gruodžio 10 d. Aukštojo administracinio teismo sprendimas Už –2745/18-5, https://www.sukobinteresa.hr/sites/default/files/akti/2021/milan_bandic_p-130-14_presuda_visokog_upravnog_suda_republike_hrvatske.pdf.
- 2020 m. lapkričio 3 d. Konstitucinio Teismo sprendimas U-I-4658/2019, [https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258615004B58C4/\\$FILE/U-I-4658-2019%20i%20dr.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C1258615004B58C4/$FILE/U-I-4658-2019%20i%20dr.pdf).
- 2020 m. rugsėjo 14 d. Konstitucinio Teismo sprendimas U-II-2379/2020, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2020_09_105_1969.html.
- 2021 m. kovo 23 d. Konstitucinio Teismo sprendimas U-I-1039/2021, [https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12586A200446E08/\\$FILE/U-I-1039-2021%20i%20dr.pdf](https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12586A200446E08/$FILE/U-I-1039-2021%20i%20dr.pdf).
- 2021–2030 m. kovos su korupcija strategijos projektas, pateiktas viešoms konsultacijoms, 2021 m. birželio 25 d., <https://esavjetovanje.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=16930>.
- Asylum Information Database, Country Report Croatia, 2020 update, https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2021/05/AIDA-HR_2020update.pdf.
- Aukščiausiojo Teismo Etikos taryba, Kroatijos Respublikos Aukščiausiojo Teismo Etikos taryba, vykstant Teisėjų etikos kodekso pažeidimo vertinimo procedūrai, priėmė sprendimą dėl teisėjų skundų, 2021 m. gegužės 31 d., <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=560>; <http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Ev%205-2021-3.pdf>; <http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Ev%207-2021-4.pdf>; <http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Ev%208-2021-3.pdf>; <http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Ev%208-2021-4.pdf>.
- Aukščiausiojo Teismo generalinė asamblėja (2021), 2021 m. gegužės 18 d. pranešimas spaudai, <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=560>.
- Aukštasis administracinis teismas, 2021 m. vasario 3 d. pranešimas spaudai, <https://sudovi.hr/sites/default/files/priopcenja/2021-02/Visoki%20upravni%20sud%20Republike%20Hrvatske%20-%20priop%C4%87enje%20za%20javnost%203.%20velja%C4%8De%202021.pdf>.
- Council of Europe (2021), *Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists*, President of Croatian Journalists' Union Maja Sever Threatened with Dismissal, no. 40/2021.
- Council of Europe, *Platform to promote the protection of journalism and safety of journalists (2021)*, Defamation Lawsuit against INDEX d.o.o., no. 80/2021.
- Europos Komisija (2019–2021), ES teisingumo rezultatų suvestinė.
- Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklas (2021). Atsakymai, gauti rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.
- Europos piliečių forumas (GONG) (2021). Atsakymas, gautas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.
- Europos piliečių forumo (GONG) laiškas GRECO (2021) „Komisijos negalima sužlugdyti“, 2021 m. vasario 4 d., <https://www.gong.hr/en/good-governance/anti-corruption-policy/letter-to-greco-plenkovic-undermines-the-fight-aga/>.
- GRECO (2020), *Fifth evaluation round - Evaluation Report on Croatia on preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement*

agencies, 24 March 2020, <https://rm.coe.int/fifth-round-evaluation-report-on-croatia-preventing-corruption-and-pro/16809cff22>.

GRECO (2020), *Fifth Evaluation Round: Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*, 24 March 2020, <https://rm.coe.int/fifth-round-evaluation-report-on-croatia-preventing-corruption-and-pro/16809cff22>.

GRECO, *Fourth Evaluation Round: Fourth Evaluation Round, Addendum to the Second Compliance Report Croatia, Addendum to the Second Compliance Report Croatia*, 21 October 2020, <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680a010c3>.

Kroatijos Aukščiausiasis Teismas (2021), 2021 m. gegužės 18 d. pranešimas spaudai, <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=560>.

Kroatijos Aukščiausiasis Teismas (2021), Aukščiausiojo Teismo pirmininko prašymas, 2021 m. kovo 5 d., <http://www.vsrh.hr/CustomPages/Static/HRV/Files/2021dok/Priopcenja/Prituzba-2021.pdf>.

Kroatijos Aukščiausiojo Teismo generalinė asamblėja (2021), 2021 m. kovo 26 d. pranešimas spaudai, <http://www.vsrh.hr/EasyWeb.asp?pcpid=560>.

Kroatijos parlamentas, 2015–2020 m. kovos su korupcija strategija, 2015 m. vasario 27 d., https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_03_26_545.html.

Kroatijos žurnalistų asociacija (2021), Bačičiaus vykdomas Kroatijos žurnalistų asociacijos ir Žurnalistų sąjungos persekiojimas – naujas smūgis žiniasklaidos laisvei, 2021 m. kovo 13 d., <https://hnd.hr/eng/bacic-s-persecution-of-the-leaders-of-the-cja-and-the-journalists-union-is-a-new-blow-to-media-freedom>.

Kroatijos žurnalistų asociacija (2020), Kroatijos žurnalistų asociacijos apklausa: Kroatijoje šiuo metu dėl žurnalistų ir žiniasklaidos nagrinėjami daugiau kaip 905 ieškiniai, 2020 m. gegužės 1 d., <https://hnd.hr/eng/cja-s-poll-over-905-lawsuits-against-journalists-and-the-media-currently-active-in-croatia>.

Kroatijos žurnalistų asociacija (2021), Kroatijoje šiuo metu dėl žurnalistų ir žiniasklaidos nagrinėjami bent 924 ieškiniai, 2021 m. balandžio 16 d., <https://hnd.hr/eng/cja-survey-at-least-924-lawsuits-against-journalists-and-the-media-currently-active-in-croatia>.

Kroatijos žurnalistų asociacija ir Kroatijos žurnalistų profesinė sąjunga (2021). Atsakymai, gauti rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Nacionalinės ataskaitos, kurias parengė Prancūzijos nacionalinė žmogaus teisių institucija (CNCDH), Kroatijos, Graikijos, Serbijos ir Slovėnijos nacionalinės žmogaus teisių institucijos [datą nurodyti vėliau], <http://ennhri.org/rights-at-borders/>.

Novi list (2021), Paskelbta nauja Aukščiausiojo Teismo pirmininko laisva darbo vieta, terminas kandidatų paraiškoms teikti – 30 dienų, 2021 m. kovo 31 d., https://www.novolist.hr/novosti/hrvatska/raspisan-novi-poziv-za-predsjednika-vrhovnog-suda/?meta_refresh=true.

Osservatorio Balcani Caucaso Transeuropa (2021). Atsakymas, gautas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Respublikos Prezidento kanceliarija (2021), 2021 m. kovo 8 d. pranešimas spaudai, <https://www.predsjudnik.hr/vijesti/predsjudnik-republike-predlozio-je-zlatu-durdevic-za-predsjudnicu-vrhovnog-suda-republike-hrvatske/>.

Respublikos Prezidento kanceliarija (2021), 2021 m. kovo 25 d. pranešimas spaudai, <https://www.predsjudnik.hr/vijesti/ured-predsjudnika-republike-hrvatske-uputio-dopis-drzavnom-sudbenom-vijecu/>.

Taikos tyrimų centras ir Kroatijos tarptautinio piliečių solidarumo platforma (2021). Atsakymai, gauti rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Tarptautinės lesbiečių ir gėjų asociacijos Europos skyrius (2021). Atsakymas, gautas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

Teisėjų asociacija (2021), 2021 m. balandžio 29 d. pranešimas spaudai, <http://uhs.hr/archives/1544>.

Telegram (2021), Ovo je bomba. Telegram otkriva tajnu snimku: ovako HDZ-ov gradonačelnik Požege diktira koje firme moraju dobiti poslove, 2021 m. sausio 12 d., <https://www.telegram.hr/politika-kriminal/ovo-je-bomba-telegram-otkriva-tajnu-snimku-ovako-hdz-ov-gradonacelnik-pozege-diktira-koje-firme-moraju-dobiti-poslove/>.

Večernji list (2020), Dosje o Bandićevoj poskupjeloj Žičari: Laži, aneksi, tužbe ljubavne afere, osvete..., 2020 m. lapkričio 29 d., <https://www.vecernji.hr/vijesti/dosje-o-bandicevoj-poskupjeloj-zicari-lazi-aneksi-tuzbe-ljubavne-afere-osvete-1449799>.

Večernji list (2020), USKOK i PNUSKOK provode izvide o sljemenskoj žičari, 2020 m. lapkričio 27 d., <https://www.vecernji.hr/vijesti/uskok-i-pnuskok-provode-izvide-o-sljemenskoj-zicari-1449498>.

Zagrebo žmogaus teisių namai (2021). Atsakymas, gautas rengiant 2021 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą.

II priedas. Vizitas į Kroatiją

2021 m. balandžio ir gegužės mėn. Komisijos tarnybos surengė virtualius susitikimus su:

- Teisingumo ir administracijos ministerija
- Kultūros ir žiniasklaidos ministerija
- Bendradarbiavimo su NVO tarnyba
- Vyriausybės Teisėkūros tarnyba
- Aukščiausiuoju Teismu
- Nacionaline teisėjų taryba
- Nacionaline prokurorų taryba
- Nacionaline prokuratūra (įskaitant USKOK, kuris specializuojasi baudžiamojo persekiojimo dėl korupcijos srityje)
- PNUSKOK, specializuota kovos su korupcija policija
- Valstybinė viešųjų pirkimų procedūrų priežiūros komisija
- Interesų konfliktų prevencijos komisija
- Parlamento Nacionaline kovos su korupcija strategijos įgyvendinimo stebėsenos taryba
- Vyriausybės Korupcijos prevencijos taryba
- Parlamento sekretoriatu
- Elektroninės žiniasklaidos agentūra
- Informacijos komisaro tarnyba
- Ombudsmeno tarnyba
- Kroatijos žurnalistų profesinė sąjunga
- Kroatijos žurnalistų asociacija
- Kroatijos laikraščių leidėjų asociacija
- Valstybės audito tarnyba
- Teisėjų asociacija (teisėju Damiru Kontrecu)
- Advokatų asociacija
- GONG
- Taikos tyrimų centru
- „Human Rights House“
- „Crosol“
- Taikos institutu

* Komisija taip pat surengė kelis horizontalius susitikimus su šiomis organizacijomis:

- „Amnesty International“
- Reprodukcinų teisių centru
- CIVICUS
- „Civil Liberties Union for Europe“
- Europos pilietinės visuomenės tinklu
- Europos Bažnyčių Konferencija
- „EuroCommerce“
- Europos ne pelno teisės centru
- Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centru
- Europos piliečių forumu
- Europos žurnalistų federacija
- „European Partnership for Democracy“
- Europos jaunimo forumu
- „Front Line Defenders“
- „Human Rights House Foundation“
- „Human Rights Watch“

- Tarptautinės lesbiečių ir gėjų asociacijos Europos skyriumi
- Tarptautine teisininkų komisija
- Tarptautine žmogaus teisių federacija
- Tarptautinės planuotos tėvystės federacijos Europos tinklu (IPPF EN)
- Tarptautiniu spaudos institutu
- Nyderlandų Helsinkio komitetu
- Atviros visuomenės Europos politikos institutu
- „Philanthropy Advocacy“
- „Protection International“
- „Žurnalistai be sienų“
- „Transparency International“ Europos Sąjungos biuru